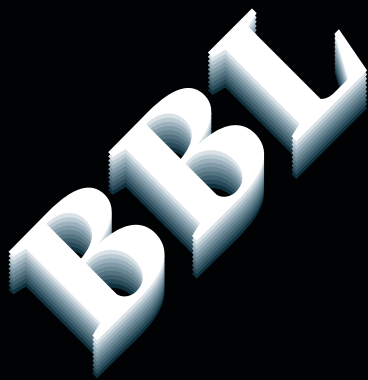

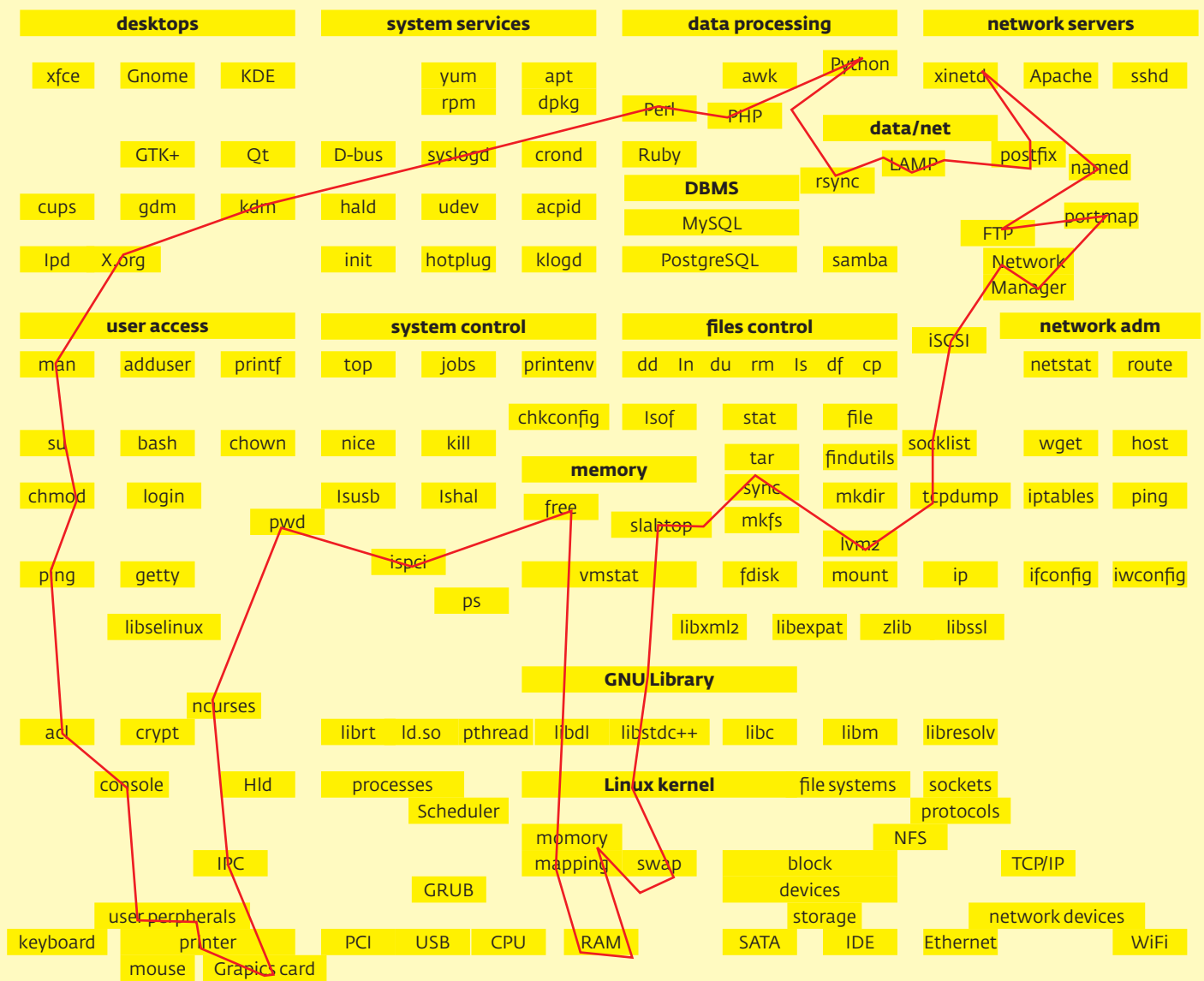
Biblioteksbladet #01

Nacka slår tillbaka

INTERVJU: Björn Jordell, riksarkivarie

Fri programvara - hur fungerar det?

BBL Debatt/Kommentar

FÖRST OCH FRÄMST: Ett stort tack till alla er som äntligen hörsammat min med jämna mellanrum återkommande uppmaning att skriva, tycka, debattera, svara, kommentera eller bara lufta en och annan tanke... Gensvaret på främst förra numret av BBL men även på sådant som togs upp i senhöstens nummer har varit stort. "Utan debatt får vi ingen utveckling" som det så träffande står i ett av inläggen som publiceras i detta årets första nummer som utan vidare hade kunnat passera under samlingsrubriken Tema: Debatt och kommentar.

KB, Nacka, driftsformer, digitalisering, Elib och "Om det är fult att ge folk vad de anser sig behöva", är de många ämnena som antingen i debatterande, kommenterande eller funderande form ventileras i detta nummer.

Hittills har också två resonerande inlägg inkommit som tar sin utgångspunkt i Nick Jones text i BBL nr 10/2010 om biblioteken, traditionen och förnyelsen. Dessa kommer att publiceras i nästa nummer. Inte för att de tål att väntas på (vilket de gör!) utan för att anhopningen till detta nummer slutligen krävde ett sist-in-först-ut-beslut. Allt detta är förstås inte ett resultat av att några har tankeläst mina innersta önskningar om att BBL ska vara ett levande forum med många röster, utan mer sannolikt en avspeglning av att biblioteken – av olika anledningar – i allt större utsträckning debatterats i media på sistone. Det finns en hel del att säga om innehållet, nivån och vem som påstår vad och varför i frågorna som debatteras men en sak kan nog alla enas om: Det saknas inte bibliotekskramare beredda att gå i krig för det som biblioteken symboliserar för dem. Mer än någonsin står det tydligt att bibliotek är en (hjärte-)angelägenhet med oänd sprängkraft. Det blev man varse redan när gallringsde-

batten i Malmö brakade loss häromåret. Synd att den sprängkraften inte märks i en av de två böcker som Barbro Thomas med den äran dubbelrecenserar i detta nummer: intervjuboken *Folkbibliotekens framtid*. Bibliotekens angelägenhets-

grad behöver man däremot inte heller här tveka om. Men jag håller med Barbro Thomas i att "det blir lite för mycket förtröstan" och att det hade varit "uppfriskande med mer klös i analysen". Hon skriver vidare i sin recension: "Jag kan inte heller frigöra mig från känslan att den ständigt pågående framtidsdebatten inom biblioteksvärlden egentligen är en förevändning att slippa ta itu med det dagsaktuella och ofta mer konfliktladdade. Vad innebär tex systemskiftet med KB:s utvidgade uppdrag för folkbiblioteken? Och hur ska de lojalitets- och kompetenskonflikter som uppstår genom portföljmodellen hanteras?"

I det sammanhanget finns det mer att fundera över: KB har nu fått sitt regleringsbrev från Utbildningsdepartementet. Inte ett ord om det samordnade ansvaret. Men pengarna, 24 miljoner blev det, finns i Kulturrådets regleringsbrev att "disponeras av Kungl. biblioteket för samordning inom biblioteksväsendet". Vad betyder detta? Kulturrådet som ett slags överrock till KB? Vi hoppas kunna återkomma till frågan.

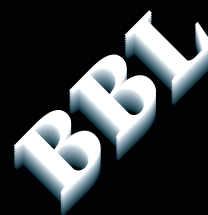
Vad kommer regionaliseringen av kulturpolitiken i portföljmodellens fotspår på sikt innebära för biblioteken? När kulturpolitik blir näringspolitik vilket kan innebära att kultur (här citerar jag Sverker Sörlin ur den andra av de två framtidsböckerna som Barbro Thomas recenserar) väsentligen upplevs som en investeringsbudget för att åstadkomma regional utveckling? Men i ett land där de viktigaste kulturpolitiska satsningarna anses vara ytterligare jobbskatteavdrag kanske biblioteken blir de verkliga vinnarna. Mycket cred för lite pengar.

Ur innehållet:

- 4 Nacka om Nacka. Åsa Ekström
- 8 Om fri programvara på folkbiblioteken. Tobias Carlsson
- 14 Intervju med riksarkivarie Björn Jordell.
MarieLouise Samuelsson
- 16 Lokala kulturportaler – framtiden för ABM-sektorn.
Boris Zetterlund
- 23 Jutta Haider om grön forskning och sociala medier.
Åsa Ekström

AVDELNINGAR

- 17 Debatt
- 19 Kommentar
- 26 Recensioner
- 29 Utblick
- 30 Månadens uppsats
- 31 Krönika
- 36 Besserwisser
- 37 Föreningsnytt
- 39 Kalendarium

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergsviadukten 70 eller Kungsbron 1, Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 500:- (Sverige), utanför Sverige, 600:-

Ansvarig utgivare Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
h2@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio
Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 31 januari.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Burmesisk flod	↘		4	Nilsson som fick bragdguldet -63	Kaukasiskt språk	Svensk tecknad pantomimserie	Sparven som sjöng			Dödskamp	
Luftvärn	→						Son till kung Saul			8	
Pedagogik		5	Kinesisk kejsare Skämttecknare								LI & AK
Skapade slagverket Trimba					9				Syre		Skrev "Den hemliga historien" 1992
									Har skurits ut		
Bibliotekarie och matematiker							↙	Uppsala-avisa			
								Närhetsoperator			
Samhälls- och rättsvetenskap			Fornida stad nära Soria			3					2
Heligt förbud			Tagen								
	Gjorde brudpar inför prästen		7						1	Idrott, lek och spel	
	Bills polare										
↘				Svensk kung 1216			↘			Matematik	→
Bodde i Ydalir	↘	↘			Geografi		Regisserade "Norma Rea"	6			
								↘			

Möjliggörs med CS Library:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Klura med CS Library; vinn E-bok!

Lös korsordet och du har chans att vinna presentkort på AdLibris. När du listat ut lösenordet i de numrerade rutorna går du in på cslibrary.se/korsord, här finns info om hur du vinner. Tävlingen avslutas 1:a mars.

Håll dig uppdaterad om både små och stora händelser, bli ett fan på Facebook!
www.facebook.com/cslib.

För mer information om framtidens bibliotek; gå till www.cslibrary.se

Kontakta gärna Rey Langels, VD för Teknikhuset AB,
tel: 070-568 42 01 epost: rey.langels@teknikhuset.se så får du veta mer!

www.teknikhuset.se

I bibliotekens och låntagarnas tjänst - Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet.

Nacka *om* Nacka

AV ÅSA EKSTRÖM

Nacka kommuns beslut att låta upphandla driften för kommunens samtliga sex bibliotek har livligt debatterats och kritiserats i media. BBL har talat med såväl bibliotekspersonal som styrande i Nacka.

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Interiör från barnavdelningen på biblioteket i Älta som ligger i Stockholms äldsta inomhuscentrum, byggt 1968.

STADSDIREKTÖREN I NACKA, Lennart Jonasson, är irriterad över alla felaktigheter och domedagsprofetior som florerat i massmedia kring biblioteksupphandlingen i Nacka kommun.

–Det handlar ju inte om att privatisera allting! Förslaget är i enlighet med Nackas styrsystem. Vi ska alltid sträva efter att ha kundval eller upphandling. Driften ska konkurrensutsättas men även kommunen är ju med om att tillsammans med andra aktörer försöka ro hem driften. Dessutom är det ju kommunen som har huvudmannaskapet i vilket fall som helst, säger Lennart Jonasson.

Samtidigt skräder han inte orden: Vad är det som säger att de statliga och kommunala institutionerna alltid ger bästa kvalitet och hur kan man veta det?

–Vilken utvärdering och kvalitetsuppföljning görs i samband med de miljoner som årligen ges till exempelvis Dramaten och Stadsteatern? Hur vet vi att vi får bästa kvalitet för de pengarna?

Och enligt lokaltidningen Nacka Värmdö Posten instämmer även bibliotekscheferna i Nacka i att själva

upphandlingen av driften inte utgör något hot mot verksamheten. Det viktigaste är bibliotekens kvalitet och innehåll och att inte bara räkna besök och utlån som underlag för finansieringssystemet. Redan för ett år sedan (10 dec 2009) skrev BBL på webben om hur enhetschefen Ann-Sofie Zeisig på Älta bibliotek tillsammans med sin personal tog initiativ till att ta över biblioteksdriften på ett liknande sätt som personalen på Dieselverkstaden gjorde 2007.

–Jag är helt chockad över krigsrubrikerna om att sälja ut bibliotek. Dessutom undrar jag om alla har glömt alla de bibliotek som lagts ned i Sverige? Här i Nacka satsar vi i alla fall på vår biblioteksverksamhet, konstaterar Ann-Sofie Zeisig.

Nick Jones, enhetschef för biblioteket i Nacka Forum, säger till BBL att det snarare är själva finansieringssystemet som varit det största problemet för biblioteken i Nacka. Hans egen enhet har exempelvis drabbats av en mycket hög hyreshöjning i det nyrenoverade köpcentrat där biblioteket ligger. Det har inneburit ett stort minus på kontot för bibliotekets del eftersom varje enhet står för sin egen hyreskostnad. I framtiden är det kanske kulturnämnden som ska betala hyran för alla sex biblioteken för att få ett mer rättvist system.

–Det allra viktigaste inför upphandlingen är att man verkligen ser över systemet så att styrning, finansiering, uppföljning och ansvarsfördelning blir så tydlig och genomarbetad som möjligt. Det är viktigt för alla att det blir så stabilt och genomtänkt som möjligt, menar Nick Jones.

I Nacka gäller mottot: ”allt kan privatiseras och konkurrensutsättas”. I princip är det väl bara just biblioteksdelen kvar att konkurrensutsätta i en kommun som hittills lagt ut det mesta av driften inom vård, skola och omsorg. I dagsläget finns bara en kommunal skola kvar bland Nackas riktiga flora av friskolor och privatskolor. Politikerna menar att konkurrensutsättning och avreglering kan ge lägre priser och bättre service. Just därför är det av största vikt med ett väl fungerande finansieringssystem och en samsyn kring vad man säljer och köper. Något som kanske inte är helt glasklart alla gånger.

För några år sedan beslöt man i Nacka att knoppa av Dieselverkstadens bibliotek. Personalen bildade en ekonomisk förening och tog över driften. Under några

år skedde ingen utvärdering av verksamheten och undantag gjordes även vad gäller lagen om offentlig upphandling (LOU). Enligt en nyligen genomförd utredning om Nackabiblioteken konstateras att insynen i Dieselverkstadens bibliotek måste bli bättre. Men hur är insyn möjlig i ett bibliotek som gått från att vara en ekonomisk förening till att vara, som det numera är, ett aktiebolag? Självla bolagsformen är ju mer ”hemlig”.

Enligt Lena Dahlstedt, kultur- och utbildningsdirektör i Nacka, är det inga problem med insynen i bolaget eftersom bolaget måste följa det kommunala regelverket. Naturligtvis. Samtidigt är det ett faktum att kommunen inte uppfyllt sina åtaganden. Kulturnämnden har exempelvis inte en enda gång under årens lopp begärt ut Dieselverkstadens årsredovisning. Något som ser illa ut med tanke på att kulturnämndens ordförande Tobias Nässén (M) intygat att Nackas välbesökta och uppskattade bibliotek ska bli ännu bättre efter upphandlingen och att eventuella risker har kommunen ansvar för. När Nacka nu har ögonen på sig att följa upp och utvärdera verksamheten kanske detta också sker härnäst. En stark press och höga krav finns på huvudmannaskapet.

Oppositionen med (S) i spetsen har hävdade att det fria ordet hotas av en eventuell upphandling i Nacka. Författarförbundet har reagerat och dess ordförande, Mats Söderlund, har sagt att han är beredd att kalla förbundets medlemmar till aktioner mot de upphandlade biblioteken.

Hur kan då aktionerna se ut mot ett i framtiden personaldrivet bibliotek i Älta eller Fisksätra?

– Det handlar i grunden om opinionsbildning, att manifesteras en åsikt som omfattar många invånare. Förhoppningsvis blir den här upphandlingen aldrig av överhuvudtaget, säger Mats Söderlund.

Varför reagerade ni inte förra året när sju av nio bibliotek i Linköping upphandlades?

– Det hade jag ingen kännedom om, inte förrän nu. Vi får ta oss en titt på det också, konstaterar Mats Söderlund.

Bibliotekarien Inez Lundin Sjöberg har arbetat på biblioteket i Älta sedan 1979. Hon hör till dem som tycker att det är roligt att så många reagerar och tycker till om biblioteken.

– Det vore trist om folk inte tyckte till alls. Engagemang är väl alltid bra.

Själv anser hon att idealet vore om biblioteken även fortsättningsvis kunde drivas i kommunal regi. Men om det nu blir så att driften läggs ut på entreprenad så hoppas hon att det blir personalen i Älta som tar hem anbudet.

”Kulturnämnden har exempelvis inte en enda gång under årens lopp begärt ut Dieselverkstadens årsredovisning.”

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

Däremot är hon mer skeptisk till att uppgå i Dieselverkstadens bibliotek AB.

– Det skulle inte vara någon fördel att bli ett slags lillasyster till Dieselverkstaden. Då tror jag det är bättre att stå på egna ben från början.

Ett skräckscenario vore om det kom ett kommersiellt bolag utifrån och tog över, konstaterar biblioteksassistenten Anja Tegman Bigrell. Hon har en bakgrund som

litteraturvetare och har även arbetat en kortare tid på Dieselverkstaden. Där fick hon chansen att arbeta med sitt projekt om babygung, sagor och sånger i kombination med bebisar.

– Även om mitt hjärta klappar lite mer åt vänster så ska man ju ändå kunna vara så pass nyan- ➔

Inez Lundin Sjöberg går i pension samtidigt som Anja Tegman-Bigrell (i bakgrund i bild) just påbörjat sin bibliotekskarriär i Älta.

→ serad att man också kan se fördelar med att exempelvis ett kooperativ tar över driften. Beslutsgången är snabbare och det kan vara lättare att våga satsa nytt.

I höst planeras upphandlingen ske efter att kommunen noga sett över hela biblioteksverksamheten i Nacka. Under våren väntas Nacka tillsammans med SKL anordna en stor konferens om biblioteksverksamhet för att på så sätt få ännu bättre underlag till ett nytt bibliotekssystem. Bland annat ska man försöka få svar på hur man på bästa sätt kan mäta och utvärdera verksamhet. Det har hörts en hel del kritik om att de sex enheterna i Nacka numera blivit som isolerade öar som samarbetar allt mindre på grund av det prestationsbaserade ersättningssystemet som premierar det enskilda biblioteket. Även den frågan kommer kanske att granskas lite närmare.

Det har bildats en grupp på Facebook som heter Stoppa privatiseringen av Nackas bibliotek – Rädda det fria ordet. Det är oppositionspolitikern Mattias Qvarsell (S) som tagit initiativet. I början av januari hade drygt 2 000 personer gått med i gruppen.

BBL noterar också vad en välkänd kulturchef skrivit som statusuppdatering på sin Facebook-sida:

”Jag kommer definitivt att lägga ett bud på Nackabiblioteken. Så att det blir nån j-a ordning där.” ■

”Även om mitt hjärta klappar lite mer åt vänster så ska man ju ändå kunna vara så pass nyanserad att man också kan se fördelar med att exempelvis ett kooperativ tar över driften. Beslutsgången är snabbare och det kan vara lättare att våga satsa nytt.”

Från Biblioteksbladet.se, (publ 15.12.2010)

Nacka – en kommentar

NACKAS BESLUT ATT kommunens samtliga bibliotek kan bli föremål för upphandling 2011 har väckt starka känslor och debattvägarna har gått höga i stor- och finmedia. Det är bra att biblioteken och driftsformerna debatteras, det visar åtminstone att man bryr sig om sina bibliotek. Motsatsen, nämligen likgiltighet, hade varit trist. Även om jag inte sett särskilt många Nackabor komma till tals, varför inte låta dem folkomrösta om hur DE vill att deras bibliotek ska drivas (men antagligen har de inga problem med vem som driver vad och i vilken regi).

Intressant är också att notera att den mediaorkester som upprörts över Nackas hantering kring sina bibliotek ganska motståndslöst svalde hajpen kring Dieselverkstaden när dess personal tog över driften där. Nyttänkande kallades det då. Fräscht initiativ. Noteras kan också att begreppsförvirringen är i det närmaste total. Bara en sådan enkel sak som att privatisering faktiskt inte är samma sak som entreprenad och nej, Nackas bibliotek är inte till salu och heller inte föremål för en utförsäljning. Däremot funderar kommunen på att upphandla driften av samtliga sex folkbibliotek i enlighet med Lagen om offentlig upphandling (LOU). Vidare föreslås att ansvaret för ett GEMENSAMT infrastruktur-system för samtliga folkbibliotek i kommunen överförs

”Noteras kan också att begreppsförvirringen är i det närmaste total. Bara en sådan enkel sak som att privatisering faktiskt inte är samma sak som entreprenad och nej, Nackas bibliotek är inte till salu och heller inte föremål för en utförsäljning.”

till kultur- och utbildningsenheten i Nacka (Tjänsteskrivelse 2010-11-30 Dnr KUN 2010/42 = allmän handling).

Intressant att veta är kanske också att Nacka genomfört en biblioteksutredning där kommunen nu backar från det prestationsbaserade system som varit gällande under de senaste åren (många lån och besök = mera pengar) och som gett bibliotekarien en helt ny roll, nämligen krämarens. Nu föreslås ”en utveckling av parametrar och bedömningar av ersättning, samt en breddad kvalitativ uppföljning av den biblioteksverksamhet som ska erbjudas medborgarna ENLIGT KOMMUNENS BIBLIOTEKSSTRATEGI OCH BIBLIOTEKSLAG.”

Bekvämar man sig att läsa vidare så framgår också att en utvärdering av Dieselverkstadens bibliotek har genomförts av Ernst & Young som bl a visar att biblioteket inte har upphandlats i enlighet med de krav som ställs i LOU och att driftsformen varit en sammanblandning av kommunalt och privat där gränserna har varit luddiga. Kommunen ger således sig själv på tafs i sin egen utredning och drar den alldeles riktiga slutsatsen: att man bör lösa sådana frågor, och att en upphandling av Dieselverkstadens verksamhet bör inledas...

Om man vill skingra begreppsdimman kan man med fördel läsa den rapport som Svensk Biblioteksförning har publicerat på sin hemsida, ”Om bibliotek på entreprenad”.

Bakom rapporten står Utvecklingsrådet för driftsformsfrågor och dess uppdrag har varit att följa frågan om biblioteksentreprenader samt förelägga Svensk Biblioteksförnings styrelse ett förslag till beslut om ställningstagande i frågan.

I materialet finns även Niclas Lindbergs pedagogiska genomgång ”Biblioteksentreprenader – en introduktion” från maj 2009. Den behandlar bl a vikten av att i upphandlingsunderlaget arbeta in UNESCO:s folkbiblioteksmanifest och samverkansfrågor samt ett antal rättsliga aspekter om tex bibliotekslagen, likabehandlingsprincipen, handlingsoffentlighet, sekretessbestämmelser.

Det finns mycket att tänka på när det gäller upphandlingar och bortsett från att rådet föreslår att Svensk Biblioteksförning inte ska ta ställning i driftsfrågor (jag tycker att man kan ta så pass mycket ställning att man åtminstone säger sig stödja och värna det allmänna biblioteksväsendet eller något ditåt) finns i materialet två aspekter som man kan fundera över:

1) Bibliotekslagen (det halmstrå som många griper efter när de debatterar entreprenadfrågan) gäller faktiskt inte om kommunen inte i sitt avtal med entreprenören försäkrar sig om att entreprenören tex följer likabehandlingsprincipen, att man är skyldig att verka för allmänhetens insyn i verksamheten, iakttar sekretess gällande uppgifter i register om användarnas lån, reserverationer etc.

2) Rådet för driftsformer har också tittat lite på hur det ser ut i andra länder, tex Norden och kommer fram till följande: ”...det visade sig att det inte finns några nordiska erfarenheter att dra lärdom av. Forskning visar att Sverige generellt är mer påverkat av idéer från näringslivet än andra länder i Europa.”

HENRIETTE ZORN

InfoPLATTA

- en interaktiv skylt -

WAGNER Form AB erbjuder infoplat-
tor med pekskärm, som kan visa inspi-
rerande tema, e-böcker, databaser,
bilder, boktips och skylttexter - på
hyllgaveln.

Internetåtkomst till utvalda länkar,
katalog, vägvisning mm gör lösningen
interaktiv och låntagaren aktiv.

Informationsplattan kan flyttas runt i
biblioteket till den lämpligaste platsen.

Ring så berättar vi mer!

Sandvikens folkbibliotek "Årets bibliotek 2010"

Bibliotekschef Åsa Wirén Jonsson kommenterar:
"Infoplattan som Wagner Form utvecklat
efter en idé från Sandvikens folkbibliotek
innebär att bibliotekets resurser blir
synligare för våra besökare samtidigt som
de digitala medierna blir mer tillgängliga
i det fysiska biblioteksrummet".

Fri programvara

på svenska folkbibliotek – värt att pröva

Vad är fri programvara, hur fungerar det för folkbiblioteken och vad ska man tänka på? Tobias Carlsson reder ut begreppen.

AV TOBIAS CARLSSON

BEGREPPEN "öppen källkod" och "fri programvara" härrör från det engelska uttrycket "Free and Open Source Software" och är programvara för datorer där programkoden på något sätt inkluderas eller görs tillgänglig vid köp eller nedladdning. Programvaran har också någon form av licens som tillåter ett utökat användande – till exempel möjligheten att ändra programmet efter behov till skillnad från traditionellt kommersiella programvaror som endast tillåter att man installerar programmet på sin dator. I den här artikeln kommer jag kort och gott använda begreppet "fri programvara".

I de flesta fall är de fria programmen helt gratis att använda, modifiera och distribuera. Också karaktäristiskt för fri programvara är att den utvecklas ideellt och kollektivt, i meritokratisk anda, av programmerare runt om i världen. Ständiga förbättringar och tillägg i koden organiseras ofta av icke-kommersiella organisationer och nya versioner av programmen publiceras regelbundet.

Hur kommer det sig att man som skicklig programmerare ägnar sig åt att arbeta gratis? Enligt Linus Torvalds, författare till boken *Att använda Linux och GNU*, drivs många inom rörelsen för fri programvara bland annat av den stora uppskattningen man får från andra programmerare, men även av en stark känsla av att man äger programmet man arbetar med, trots att det är fritt.

Free Software Foundation (FSF) grundades 1985 av Richard Stallman. Nära knutet till FSF är också mjukvaruprojektet GNU (uttalas g-noo och är akronym för "GNU's, Not Unix!") som blivit ett begrepp inom rörelsen för fri programvara. Utvecklingen av GNU påbörjades 1984 och skulle bli ett fritt alternativ till operativsystemet Unix. Detta realiserades dock inte förrän Linus

Torvalds hade skrivit kärnan till Linux. Tillsammans utgör GNU och Linux nu GNU/Linux och blir en helhet och ett fungerande operativsystem.

Free Software Foundation kan sägas vara en lobbyorganisation för fri programvara och har bland annat formulerat en definition för vad som ska få kallas fri programvara. Definitionen består av fyra kriterier som måste vara uppfyllda: Friheten att köra programmet, friheten att studera hur programmet är konstruerat (samt kunna anpassa det efter sina behov), friheten att vidare distribuera programmet samt friheten att förbättra programmet och möjligheten att föra förbättringarna vidare till allmänheten. För att förstå konceptet finns en berömd formulering: "free as in free speech, not as in free beer."

LINUX (GNU/LINUX). Ett känt exempel på fri programvara är det ovan nämnda operativsystemet Linux som dels består av GNU-projektet och dels av kärnan Linux som skrevs av den finländske studenten Linus Torvalds i början av 1990-talet. Tanken med Linux liksom GNU, var att utveckla en gratis variant av det klassiska operativsystemet Unix. Förutom delarna i GNU och kärnan Linux består GNU/Linux, som är den korrekta benämningen, av mängder med program och verktyg som skapats inom rörelsen för fri programvara. Linus Torvalds är fortfarande den som leder arbetet bakom nya versioner av Linux-kärnan. GNU/Linux finns i en uppsjö olika varianter – så kallade distributioner. Det finns distributioner för alla möjliga ändamål. En del distributioner är avskalade och anpassade till äldre, långsammare datorer, en del är påkostade och användarvänliga, andra är utvecklade för avancerade användare som vill anpassa operativsystemet på olika sätt. Med distributionerna följer ett urval av program som ska passa målgruppen. Kända distributioner är Ubuntu, Debian, Fedora, Redhat, Slackware, OpenSUSE, m fl. Debian och Slackware är de två äldsta distributionerna.

GNU/Linux återfinns i miljoner datorer runt om i världen, främst då som serverprogramvara i textwebbservrar, databaser eller i andra miljöer som ställer krav på moderna, säkra och stabila standardsystem. Som alternativ till Microsoft Windows har GNU/Linux hittills haft svårt att hävda sig. En möjlig orsak är att populära programvaror som Microsoft Office inte finns tillgängliga →

Hi

ese

La spiaggia

16 FEB. 1978

DEC. 1979

5258

JUN 1978

btj 2315

ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

Fritt i det här sammanhanget är inte samma som gratis – programvaran måste installeras och underhållas. Vad man betalar för är inte licenser utan snarare drift och modifikation av programvaran – i form av personal – för att bättre passa verksamheten.

→ liga men även det faktum att de flesta PC-datorer levereras med Windows från början.

En Linuxdistribution som är värd att titta närmare på är Ubuntu. Ubuntu är ett operativsystem som distribueras av företaget Canonical. Dess delar är ett derivat från distributionen Debian. Debians ambition att göra ett fritt (och stabilt) operativsystem för alla, uppfylls på många sätt genom Canonical. Ubuntu är fortfarande fritt för alla att använda, modifiera och distribuera. Canonical tjänar istället pengar på att sälja support till företag.

GNU GPL OCH ANDRA LICENSER. Fri programvara skyddas ofta av licenser. Den mest kända och använda licensen är GNU GPL (GNU General Public License), utformad av Richard Stallman för GNU-projektet. Kända program som skyddas av GPL är operativsystemet GNU/Linux och databasprogramvaran MySQL, men även välkända webbläsaren Mozilla Firefox, bildbehandlingsprogrammet GIMP samt officepaketet OpenOffice.org.

Det som främst utmärker GPL är att om du modifierar källkoden till ett program du har laddat ner, och sedan själv vill distribuera din version av programmet, tvingar licensen dig att också publicera ditt eget program under GPL. På så sätt växer utbudet av öppen och fri programvara.

I ett biblioteksperspektiv är program under GPL intressanta eftersom de är helt fria att använda och installera på valfritt antal datorer. Fritt i det här sammanhanget är inte samma som gratis – programvaran måste installeras och underhållas. Vad man betalar för är inte licenser utan snarare drift och modifikation av programvaran – i form av personal – för att bättre passa verksamheten.

FRI PROGRAMVARA PÅ FOLKBIBLIOTEK? Vilken plats har fri programvara på svenska folkbibliotek? GNU GPL-licensen tillåter både myndigheter, privatpersoner och företag att använda programmen hur man vill. Det inkluderar att installera programvaran på valfritt antal datorer. Anser man att OpenOffice.org svarar mot verksamhetens behov kan man, när man investerar i nya datorer, till exempel exkludera Microsoft Office. Samma sak med Microsoft Windows, som kanske inte behövs på bibliotekets publika datorer eller på de publika OPAC-datorerna. GNU/Linux täcker redan från start de flesta behov – internetbrowsers, ord- och bildbehandling, ”Instant Messenger”-tjänster, webbkonferenser, Skype m m. Det finns tiotusentals program att tillgå om det saknas något i den distribution man valt.

Personaldatorer i tex informationsdisken kanske inte kräver att man har specifika Windows-program installerade. Även här skulle ett GNU/Linux-system fungera utmärkt.

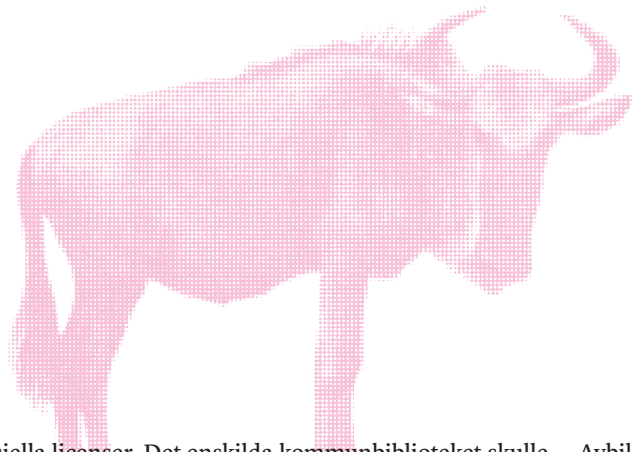
Att gå över till fri programvara kan vara lockande också på grund av de värderingar kring öppenhet och tillgång som de fria mjukvaruprojekten representerar. Det ligger nära folkbibliotekens uppdrag att ge tillgång till information och kunskap och att arbeta för en större medvetenhet också kring fri programvara. Även om man som folkbibliotek inte använder programmen själva kan man informera låntagare om möjligheten att kostnadsfritt ladda ned OpenOffice.org etc.

Om man planerar att gå över till fri programvara, i vilken skala det nu än skulle vara, finns det sannolikt en del saker att tänka på. I kommunerna är det en IT-avdelning som ansvarar för datasystemen och oftast gäller det även bibliotekens datorer. Stöd för OpenOffice är nog inga problem idag, men att stödja GNU/Linux ligger i dagsläget troligen långt borta i de allra flesta kommuner. Rent praktiskt måste man förhålla sig till om man kan köra klienter till sitt nuvarande biblioteksdatasystem under GNU/Linux, veta hur man ska konfigurera publika datorer så att systemfunktioner begränsas, få datorbokningssystem att fungera, m m. Naturligtvis måste också den egna bibliotekspersonalen lära sig att använda systemet och känna sig bekväma med det. Det ställs med andra ord stora krav på den egna organisationen och även på kommunen. En driftig IT-enhet skulle dock kunna göra stor skillnad för en biblioteksorganisation med ambition.

KOHA-PROJEKTET I HALLAND. Hur ska folkbiblioteken förhålla sig till sin katalog och sitt biblioteksdatasystem? Faktum är att folkbiblioteken idag praktiskt taget hyr dessa – de absolut viktigaste delarna av verksamheten – av kommersiella företag. Katalogposter och biblioteksdatasystem kostar hundratusentals kronor i licenser för varje enskilt kommunbibliotek. Det blir åtskilliga miljoner varje år för samhället. Även om fri programvara inte kan reducera kostnaderna till noll skulle dessa program kunna ge makten tillbaka till biblioteken. Ett biblioteksdatasystem under GPL skulle dessutom kunna skräddarsys till den egna verksamheten. OPAC skulle kunna integreras med bibliotekets webbplats utan dyra paketlösningar med tillhörande kommer-

LÄNKAR:

[Mer om Ubuntu, se](http://www.ubuntu.se)
<http://www.ubuntu.com>
<http://koha-community.org>
Region Halland – Koha-projektet:
<http://www.kortlank.se/21c>
Initialtest av Koha:
<http://www.kortlank.se/kan>
Här finns också projektrapporten, författad av Viktor Sarge.
Mer om öppen källkod på svenska bibliotek:
<http://www.kortlank.se/szo>
På Bibliotek i Hallands blogg skrivs regelbundet om bibliotek i ett IT-perspektiv.
<http://bibliotekihalland.se>
Thomas Brevik, norsk bibliotekarie driver bloggen Librarian 1.5.
<http://libpoint5.wordpress.com/>
Evergreen är ett annat fritt biblioteksdatasystem.
<http://www.open-ils.org/>

siella licenser. Det enskilda kommunbiblioteket skulle äga sitt eget system. Även om investeringskostnader i datorhårdvara och kostnader knutna till migrering av nuvarande databaser, installation och konfigurationer, utbildning mm inte kan reduceras på grund av att programvaran är fri, tillkommer inga löpande kostnader för licenser och inköpskostnaden är noll för själva mjukvaran.

Koha (betyder "gåva") är det äldsta öppna fria integrerade biblioteksdatasystemet. Det utvecklades av en biblioteksorganisation (Horowhenua Library Trust) på Nya Zeeland inför millennieskiftet. Bibliotekets gamla system bedömdes inte klara övergången till år 2000 och ett ambitiöst projekt sattes igång. När Koha var klart gavs det licens under GNU GPL för att det skulle fortsätta utvecklas. Koha spreds snart över hela världen och används idag av hundratals bibliotek. Det utvecklas och översätts av sina användare och alla som vill får del av nya versioner. Jämfört med kommersiella system ger detta en uppenbar fördel – vilka vet mer om hur ett biblioteksdatasystem ska utformas än de som arbetar på bibliotek?

Koha är webbaserat. Bibliotekspersonal loggar in med sin webbläsare och systemet är på så sätt plattformsoberoende. Teoretiskt sett går det att använda till exempel sin Iphone för att använda cirkulation eller sköta hela systemet. Koha bygger på fri programvara och öppna standarder, bland annat MySQL, Perl och Apache. Det körs med fördel på en Linux-server, Debian rekommenderas av Kohas community. Det är enkelt att testa Koha själv genom att ladda hem en avbild av ett färdigt Linux-system med Koha klart och konfigurerat.

Avbilden är ett komplett virtuellt system som kan köras genom till exempel VMware eller VirtualBox, det senare är gratis. Systemet inklusive avbilderna finns att ladda ned via Koha:s webbplats: <http://koha-community.org>.

I syfte att sprida kunskap om Koha initierade Regionbibliotek Halland 2009 ett projekt för att testa systemet. Magnus Nylén vid Falkenbergers bibliotek ansvarade för det praktiska utförandet. Installation och drift utfördes av ett konsultföretag. Målet, enligt Regionbibliotek Halland, var "att öka möjligheten för svenska bibliotek att utnyttja bibliotekssystem byggda på öppen källkod som ett sätt att förbättra sin verksamhet".

Enligt Regionbibliotek Halland skulle en övergång till Koha kunna ge "förbättrad verksamhet i form av ekonomiska besparingar, kontroll över verksamhetskritiska system och förbättrat gränssnitt mot biblioteksanvändare." Regionbibliotek Halland understryker att Koha är i behov av anpassning till svenska förhållanden – särskilt vad gäller översättning av gränssnittet.

I dag bedriver Regionbibliotek Halland ett fortsättningsprojekt kring Koha där man förutom en migrering – i syfte att använda hela systemet i skarp drift – även planerar att översätta OPAC:en till svenska.

–Just nu pågår migrering som bäst, rent tekniskt går det bra, säger Viktor Sarge på Regionbibliotek Halland.

Jag anser att alla som har ansvar för bibliotekssystem runt om i Sverige, IT-bibliotekarier, bibliotekschefer, kulturchefer, kommunpolitiker, IT-avdelningar, biblioteksforskare m fl bör läsa Regionbibliotek Hallands projektrapport om Koha. Det handlar inte bara om ekonomiska incitament utan även om kvalitet och makt över bibliotekens verksamhet. ■

”
Även om fri
programvara
inte kan
reducera
kostnaderna
till noll skulle
dessa
program
kunna ge
makten
tillbaka till
biblioteken.

Artikelförfattaren är vikarierande bibliotekarie i Gislaved i Småland och har en fil.mag. i biblioteks- och informationsvetenskap. Just nu distansstuderar han ett masterprogram om digitala tjänster på BHS i Borås.

Skanners **Skrivare** Etiketter **Lånekort**
Kvittorullar Datortillbehör **Rfid-Etiketter**
Snabbt **Tryggt** Enkelt **Fraktfritt**

www.axielldirekt.com

Svenska elevers kunskapsnivå allt sämre – samtidigt ökar klyftorna

Svenska elevers kunskaper i läsförståelse har försämrats under det senaste decenniet – det visar den internationella undersökningen PISA 2009 som publicerades i slutet av förra året.

AV HENRIETTE ZORN

NÄRA VAR FEMTE elev i Sverige når idag inte upp till en grundläggande nivå i läsförståelse, den som behövs för att kunna tillgodogöra sig ny kunskap. Sverige placerar sig på 15:e plats vilket motsvarar en genomsnittlig nivå internationellt sett. I alla tidigare undersökningar (t ex PISA 2000 som också hade läsförståelse som huvudämne) har Sverige varit bättre än genomsnittet.

Pojkarna tappar mer än flickorna, de svagpresterande allra mest, och klyftorna i skolan ökar. Sverige halkar inte bara efter beträffande kunskaper utan även i likvärdighet, dvs hur väl skolsystemet lyckas kompensera för elevers olika möjligheter att få tillgång till och tillgodogöra sig utbildning. Eller enklare uttryckt: att alla elever, oavsett social bakgrund och ekonomiska förutsättningar ska ha samma möjligheter till utbildning. Även här har Sverige historiskt legat på en relativt hög nivå internationellt sett, över genomsnittet. Men under hela 2000-talet har likvärdigheten i det svenska skolsystemet stadigt försämrats. PISA 2009 visar att Sverige numera är ett mycket genomsnittligt land utifrån ett likvärdighetsperspektiv.

Skillnaderna mellan olika skolors resultat har ökat liksom betydelsen av en elevs socioekonomiska bakgrund – den är numera högre än OECD-genomsnittet. Skillnaderna mellan hög- och lågpresterande elever har tilltagit och är dessutom större än i ett genomsnittligt OECD-land. Djupt oroande är också att skillnaderna i resultat mellan infödda elever och elever med utländsk bakgrund alltjämt är höga och tillhör de högsta i internationell jämförelse.

Beträffande kunskapsområdena matematik och naturvetenskap har de svenska resultaten försämrats. I matematik ligger Sverige nu på en genomsnittlig nivå jämfört med 2003 då vi låg över genomsnittet. I naturvetenskap är nu det genomsnittliga resultatet i Sverige signifikant lägre än i ett genomsnittligt OECD-land.

Vårt grannland Finland ligger, liksom man har gjort i tidigare PISA-undersökningar, i toppskiktet och visar – jämte Kanada och Sydkorea som är två andra goda exempel – att det är fullt möjligt för länder att ”kombinera höga genomsnittliga resultat med en hög grad av likvärdighet.”

Finland, Sydkorea, Japan, Kanada och Nya Zeeland i nämnd ordning var, sett till resultaten i alla tre kunskapsområdena, de fem OECD-länder som placerade sig i topp. Sverige hamnade på 19:e plats (av de 34 OECD-länderna). Shanghai-Kina visade bäst resultat av samtliga 65 länder/regioner.

I läsförståelse blev Sydkorea bästa OECD-land följt av Finland. Bland de 34 OECD-länderna hamnade Sverige på en 12:e plats i genomsnittspoäng för kunskapsområdet.

I matematik hamnade Sydkorea i topp, återigen följt av Finland. Sverige placerade sig på plats 18 i OECD-genomsnittet. I ämnet naturvetenskap toppade Finland, på andra plats kom Sydkorea och Sverige placerade sig på plats 21 av de 34 OECD-länderna. ■

FAKTA PISA

PISA står för Programme for International Student Assessment och är en internationell undersökning initierad av OECD (The Organisation for Economic Co-operation and Development). Syftet är att undersöka i vilken grad respektive lands utbildningssystem bidrar till att 15-åriga elever är rustade att möta framtiden. Genom olika prov undersöks elevernas förmågor inom tre kunskapsområden: läsförståelse, matematik och naturvetenskap.

I PISA 2009, där läsförståelse var huvudämnet, deltog 65 länder och regioner, däribland samtliga 34 OECD-länder. Totalt deltog cirka 470 000 elever. I Sverige deltog knappt 4 600 elever från 189 skolor.

Källa: Rustad för att möta framtiden? PISA 2009 om 15-åringars läsförståelse och kunskaper i matematik och naturvetenskap. Sammanfattning av Rapport 352, 2010. Skolverket.

Vi älskar böcker. Tjocka som platta.

I år firar vi 75-års-jubileum som leverantör till landets bibliotek.

Och vi gör det med en smärre revolution!

Efter månader av tester och utvärderingar lanserar vi nu "plattböcker" i vårt sortiment.

Först ut i raden är Crevator E600, en genial liten apparat vars skärm inte lyser utan återger texten precis som en papperssida för att ge optimal läsbarhet och minimal energiförbrukning.

Som rymmer 1000 böcker och har inbyggt WiFi så att man kan ladda ned e-böcker trådlöst. Som har pekskärm, smidig navigering och en lång rad finesser som ljudspelare, anteckningsbok, bokmärken, zoom, ordsökning med mera, med mera.

Så här skrev tidningen Entreprenör's testpanel om Crevator E600 (nr 7/2010):
"Smidig är bara förnamnet. Det lilla formatet

gör att den går att ta med överallt och finessen att kunna använda den för ljudboksuppläsning är en extra krydda.

Priset är lite högre än hos konkurrenterna men det är det värt med tanke på all teknik som tillverkarna fått in, trots miniformatet."

Crevator E600
2.750:-
(inkl frakt, exkl moms)

*Ny katalog
ute nu!*

Ett annan av våra utvalda läsplattor är Boox 60™ som kombinerar WiFi och Adobe DRM och är perfekt att låna ut på bibliotek tack vare sitt smarta id-system.

Här kan besökarna läsa e-böcker, surfa på Internet, ta anteckningar eller lyssna på musik och ljudböcker. Boox 60™ har naturligtvis pekskärm men också en styluspenna som gör att man kan anteckna och stryka under i boken utan att den förstörs. Perfekt för skolarbetet.

Boox 60™
3000:-
(inkl frakt, exkl moms)

Genom trådlös uppkoppling kan låntagaren via sitt biblioteks-kortnummer välja att låna böcker direkt till läsplattan eller att ladda ner gratis e-böcker, tidningar och tidskrifter. Så här skriver Eva Wieselgren i Göteborgsposten om Boox 60™:
"... det är den mest användbara jag sett på svenska marknaden ..."

Läs mer om våra "plattböcker" i nya katalogen eller på www.eurobib.com. Här kan du också se hur det lönar sig att samla sina inköp hos Eurobib Direct. Varmt välkommen!

Crevator E600 från sidan.
Skala 1:1

Eurobib
direct

Med uppdrag att *modernisera*

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

I maj 2010 blev Björn Jordell ny riksarkivarie – ett drömjobb för den tidigare stadsarkivarien i Stockholm och med många utmaningar inför framtiden. Men han efterlyser en tydligare dialog med uppdragsgivaren, dvs regering och departement.

När ska visionerna om digitalisering översättas till konkret politik och handlingskraft? Vad menar politikerna egentligen med "modernisering" av kulturarvsmyndigheter som Riksarkivet?

Det är frågor som riksarkivarie Björn Jordell har ställt sig under sin första tid på Riksarkivet, som han beskriver som en välskött myndighet.

Men som före detta stadsarkivarie i Stockholm är han överraskad över distansen till regeringskansli och departement. Skillnaden mellan den statliga politikens otydliga visioner och kommunalpolitikens raka puckar är stor.

Björn Jordell tillträdde som riksarkivarie 1 maj 2010. Det innebär att han fortfarande är relativt färsk på posten, men säger själv att han nu definitivt har passerat den period då det går att ursäktas eventuella tillkortakommanden ifråga om blanketter eller hur kopieringsmaskinen fungerar med att man är ny.

Han utsågs efter en, som han beskriver, rigorös urvalsprocess – "jag har aldrig varit med om att bli så grillad" – och trodde in i det sista att jobbet skulle gå till en kvinna.

Björn Jordell pekar mot porträtten av sina företrädare – från första riksarkivarien, som utsågs 1618, visar de en obruten kedja av män.

– Samtidigt som arkivarieyrket likt många andra yrken med anknytning till kulturarvssektorn är kvinnodominerat. Man kan förstå om ambitionen är att utse en kvinna till riksarkivarie.

Medveten om könsobalansen är han naturligtvis ändå nöjd med att han fick bli en i raden, att bli riksarkivarie är självfallet "det finaste jobb en arkivarie kan få".

– De flesta kanske inte pratar högt om det men jag hade i alla fall i många år närt en hemlig dröm om att få bli chef för Riksarkivet, säger han.

Som så många arkivariar började Björn Jordell sin yrkesbana med att läsa historia.

När insikten kom att det var dags att skaffa ett jobb läste han det som då kallades YRK-kursen vid Stockholms universitet, en yrkesorienteringskurs för akademiker.

– Den kursen bekräftade nog den gamla schablonartade föreställningen om arkivarier. Man mötte en del väldigt speciella människor, mycket kunniga, men lite nördiga.

Björn Jordell jämför med dagens arkivvetenskap, som har utvecklats till en självständig akademisk disciplin.

– Det är jättespännande att träffa dagens duktiga och begåvade studenter. Utbildningarna är populära och svåra att komma in på. Det hör sannolikt samman med att man har stora chanser att få jobb. Om inte på arkiv så på myndigheter. Arkiv är en framtidsbransch.

En framtidsbransch som samtidigt måste moderniseras och förändras. Riksarkivet genomgår nu "ett brett upplagt förändringsarbete" utifrån att myndigheten numera också omfattar landsarkiven och att olika organisationskulturer ska inordnas under ett gemensamt myndighetstak.

– Det är viktigt att ett antal funktioner är centraliserade, att det finns en enhetlig och tydlig styrning kring sådant som har med arkivlagen och arkivförordningen att göra.

Riksarkivets andra tunga roll är inriktad på kulturarv och kulturpolitiska frågor.

– Där tror jag att det är väsentligt att landsarkiven har möjlighet att agera självständigt. De ska vara en lokal, kulturell basresurs och vad det innebär kan se så olika ut i olika delar av landet.

– Därför kan regionala samarbeten mellan Landsarkiven och andra kulturarvsinstitutioner inte skapas från Stockholm.

Björn Jordell säger vidare att han brukar tjata om att Riksarkivet ska vara en modern myndighet. Det innebär bland annat att man måste se sig som en resurs för omvärlden och definiera sig själv i relation till den.

– Vi gör inte alltid det. Det finns en tendens inom arkivsektorn att vi blir navelskå-

"Men politikerna måste ge oss signaler om hur vi ska lösa det utan extra pengar. I dagsläget är det oklart hur myndigheter kan samarbeta med näringslivet. Vi måste få veta hur vårt mandat ser ut för att kunna vara kreativa när det gäller nya samverkansformer."

dande och inte ser vår samhälleliga roll. Vi får inte fastna i förvaltande utan ska ha användandet som ledstjärna.

Att "modernisera" är också uppdraget från de ansvariga politikerna. Björn Jordell kan tycka att det är väl allmänt hållet och skulle vilja veta mer om vad folkets företrädare vill.

–Jag skulle gärna se en tydligare dialog med min uppdragsgivare. Om jag jämför med att vara stadsarkivarie och ha Stockholms kommun som huvudman är det större skillnad än vad jag hade väntat mig när det gäller den politiska kulturen.

Ja, Björn Jordell var van vid "raka puckar" i Stockholms kommun medan regeringskansliets företrädare är betydligt artigare men också mer distanserade.

–De är trevliga, kunniga och hårt arbetande, men det finns ibland för mycket av armslängds avstånd. Det kan bero på rädsla för ministerstyre men kan leda till överdriven försiktighet och mindre tydlighet.

–Att tillämpa lagarna är myndighetens sak och där ska naturligtvis politiken hålla sig borta, men min uppgift är ju också att verkställa regeringens politik.

Den största utmaningen, för politiker och ABM-myndigheterna, är digitaliseringsfrågan, vilket Björn Jordell också markerade när han tillträdde. Regeringen har utlovat en digitaliseringsstrategi "under våren", men riksarkivarien menar att det ännu är oklart vad man kan förvänta sig och i så fall när.

–Vi myndigheter uppmanas att förbättra vårt samarbete, men det är inte alltid att man märker av förmågan till samarbete inom regeringskansliet och mellan departementen.

Riksarkivarien berättar om att han, riksbibliotekarie Gunnar Sahlin och Inger Liljeqvist, generaldirektören för Riksantikvarieämbetet, under hösten bjöd in sig själva till Kulturdepartementet för att erbjuda sina tjänster inför digitaliseringsstrategin. De tre myndighetscheferna krävde också

att någon från Utbildningsdepartementet skulle närvara.

–Det är inte självklart att bägge departementen är med och det kändes som ett genombrott att det blev så den gången.

Men samtidigt hade Björn Jordell nog väntat sig mer resultat av mötet.

–Vi är tre företrädare för tunga myndigheter som har lämnat omfattande underlag för digitaliseringsstrategin. Vi vet att kulturdepartementet är litet och har små resurser och därför ville vi hjälpa till, som experter på kulturarv och forskningsstöd.

–Det blev positiva reaktioner under själva mötet, men efteråt har ingenting hänt. Vi väntar fortfarande (intervjun med Björn Jordell gjordes i mitten av januari, red.anm) på att någon ska ringa...

Björn Jordell väntar inte på några extra digitaliseringspengar. Han utgår helt enkelt ifrån att det inte blir några nya resurser.

–Men politikerna måste ge oss signaler om hur vi ska lösa det utan extra pengar. I dagsläget är det oklart hur myndigheter kan samarbeta med näringslivet. Vi måste få veta hur vårt mandat ser ut för att kunna vara kreativa när det gäller nya samverkansformer.

Han försöker se det som positivt att digitaliseringsfrågan numera återfinns på den politiska dagordningen men menar att det krävs konkretion och inte bara ständiga försäkringar om att digitalisering är "viktigt".

Björn Jordell menar att aktivitet och engagemang kring digitalisering är mer märkbart på EU-nivå medan den politiska sfären i Sverige snarare agerar under galgen.

Han nämner i det sammanhanget också det så kallade PCI-direktivet, ett EU-direktiv som utgår ifrån att den digitala informationen kan bli en hävstång för ekonomisk tillväxt.

–Först i en digital värld kan man börja prata om sådant: hur de enorma informationsmängder och register som finns kan återanvändas, förädlas och göras tillgängliga för ekonomiska intressen.

En redan befintlig och internationell marknad för arkivsektorn är släktforskningen som blivit en global och stadigt växande folkrörelse. Riksarkivet samarbetar med mormonernas arkiv i Utah och företaget Family Search. Det är ett affärsavtal utan pengar.

–Family Search digitaliserar åt oss i utbyte mot att de får använda vårt material. Här har tillgängligheten gjorts till en bytesvara.

Digitalisering, förändringsarbete och nya ekonomiska strategier kan sägas dominera Björn Jordells agenda. Men hur ser han då på arkivens möjlighet att bevara sin särart, med tanke på att aktörerna i informationsförsörjningsbranschen blir allt fler och strategierna likartade? När många myndigheter, inte minst bibliotek, också har "tillgängliggörande" som uppdrag och ledstjärna och när allas ekonomiska hopp står till "public-private"-samarbete?

–Arkiv har något unikt att erbjuda. Det som finns är äkta. Ett arkiv kan i princip alltid garantera att besökaren gör "fynd". Det finns också något grundläggande högtidligt i vårt uppdrag som handlar om kontinuitet och äkthet, om att förvalta ett unikt kulturarv och lämna över till nästa generation, på samma sätt som generationerna före har lämnat över till oss.

–Samtidigt som ett arkiv måste vara relevant för samtiden finns det en tidlös dimension som vi måste slå vakt om. ■

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

Lokala kulturportaler är ABM-sektorns framtid

Folkbiblioteken måste utnyttja sin information och kompetens och samverka med museer och arkiv på ett nytt sätt om de ska överleva kommunernas besparingsiver. Det var slutsatsen i det föredrag Boris Zetterlund, chef för produktstrategi på Axiell, höll vid mässan London Online i slutet av november. BBL publicerar ett sammandrag av anförandet.

AV **BORIS ZETTERLUND**

VISER ALLT fler centrala lösningar för biblioteken. Både utomlands och i Sverige lägger bibliotekarierna ned tid på att förse olika nationella databaser med generisk information. Satsningen på centrala lösningar riskerar dock att ske på bekostnad av det lokala initiativet. I förlängningen kan detta medföra att politiker med sparkrav får allt svårare att motivera folkbibliotekets utveckling eller ens existens.

Att samla upp all data centralt är inte fel. Men makten över informationen och hur den används måste dock ligga lokalt hos de enskilda folkbiblioteken.

Vi har byggt upp stora värden i våra folkbibliotek som inte får slarvas bort. Även i våra arkiv och museer finns det underutnyttjade skatter. Min övertygelse är att ABM-sektorn borde samverka på lokal nivå för att föra ut dessa värden och bidra till att skapa ett livaktigare lokalt kulturliv.

Jag tror på lokala kulturportaler som kan erbjuda en bättre och helhetlig träffbild för de som gräver efter fakta i ett ämne med lokal bäring. Idag är informationen i bibliotekens, arkivens och museernas respektive databaser formaterad på helt olika sätt, vilket tidigare har gjort det i stort sett omöjligt att på ett enhetligt sätt få tillgång till metadata från olika källor om ett och samma ämne. Men tekniken finns i dag för att samla och indexera metadata från olika källor i en lokal databas. Resultatet: En samlad och enhetlig sökbild.

Låt oss säga att jag söker information om sillfisket i

min hemstad. Tänk dig att via ett enhetligt gränssnitt i den lokala kulturportalen kunna få strukturerad och lättöverskådlig information om skönlitteratur, biografier, avhandlingar, brev, skrivelser och artefakter som berör sillfisket på orten? Den lokala kulturportalen byggs upp tillsammans med lokala användare. I de sociala mediernas tidevarv betraktar vi användandet och deltagandet som en del av servicen. Vi älskar att bidra med kommentarer och tips.

Dagens satsningar på centrala databaser saknar denna lokala koppling. Låt mig ge ett exempel. Ta en klassisk arkivbild på en mamma med sitt barn från förra sekelskiftet på webbtjänsten Flickr. Bilden har många kommentarer, men få som bidrar med något kvalitetsinnehåll. Tänk att samma bild också aktiveras och taggas i din lokala kulturportal. Där kanske du får reda på när den är tagen, vem det eventuellt kan föreställa, fotografens namn, med mera. Snart inser du att bilden måhända föreställer din släkting – kanske din mormor som bebis.

Varför inte involvera kommunförvaltningarna att aktivt bidra till innehållet? Bjud in ortens litteratursällskap, folklivssällskap, musikföreningar med mera att delta och samverka på portalen. Gör den till spindeln i stadens kulturnät. Och med den teknik som finns redan idag kan medborgarna nå portalen oberoende av surfverktyg: handdatorer, smarta mobiler eller surfplattor.

Biblioteken är redan publikmagneter. Min hemstad Malmös stadsbibliotek får nästan dubbel så många besökare per anställd jämfört med Ikea i Malmö (drygt 9 600 jämfört med 5 000 personer). Kulturportalen kan bidra till att biblioteket blir en naturlig samlingspunkt för olika kulturevenemang och sammankomster – både fysiskt och i det virtuella rummet. På tre år har programaktiviteterna på våra bibliotek ökat från 60 000 till 90 000. Jag tror att dessa både kan dubblas och tredubblas, fortfarande med förankring i bibliotekens kärnverksamhet och mål.

Här kan portalen bidra till att utveckla och samverka med lokala kultursammankomster på våra folkbibliotek. Genom portalen kan vi samverka med lokala poeter, författare och andra kulturmänniskor. En satsning på en kulturportal kan helt enkelt vara motorn som ger ABM-sektorn en tyngre och viktigare roll i det lokala kulturlivet. ■

KB:s nedskärningar drabbar användarna

KUNGLIGA BIBLIOTEKET ÄR en av landets viktigaste och mest attraktiva kulturinstitutioner. Men kommer man att kunna behålla den rollen?

2010 fattade dess ledning ett beslut av ett slag som inte är unikt bland biblioteken, men ändå mycket ovanligt.

Det var så pass uppseendeväckande att media, som annars har ett måttligt intresse för biblioteksfrågor, vaknade till. Efter BBL:s artikel (nr 6/7-2010) kommenterade DN frågan på ledarsidan och gjorde ett reportage om den. TT och Sveriges Radio kablade sedan ut den i landet. To m tidningen Metro med sin ungdomliga läsekrets gjorde en faktasida om KB där nyheten kommenterades.

Nyheten var att KB hade skurit ner förvärv av utländsk litteratur med över 3 miljoner kronor jämfört med 2009, en minskning med 75% – en drastisk åtgärd.

Det motiv som gavs var att digitaliseringen måste prioriteras. Hur det projektet ser ut har inte redovisats offentligt, men det är oundvikligt att nedskärningen som sådan får flera negativa följder:

- Den sänker boksamlingarnas kvalitet och drabbar därigenom användarna (forskare, lärare, studenter, författare, journalister och många andra). Får den fortsätta, blir skadorna med tiden allt större.

- Den bryter mot KB:s karaktär av nationalbibliotek. Sådana är, säger *Nationalencyklopedin*, "bibliotek för bevarandet av det litterära kulturarvet, tex Kungliga biblioteket". Den svenska kulturen är och har alltid va-

rit i hög grad beroende av omvärlden, och den svenska delen av KB:s samlingar kan därför inte fungera i isolering.

- Den strider rent formellt mot KB:s instruktion: § 2 i dess gällande förordning – från 2008 – säger att KB skall *samla, förvara, beskriva och tillhandahålla en representativ samling utländsk litteratur, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora.*

- Den bryter en gammal tradition: det kungliga bibliotekets förvärv av utländsk litteratur går tillbaka åtminstone till Gustav Vasas tid. De utländska samlingar, som byggts upp under flera århundraden, är av samma storleksordning som de svenska samlingarna.

Ett större problem bakom nedskärningen 2010 är att det bara är ett i en serie av beslut i samma riktning. Från en nivå 1997–98 på ca 8 miljoner kronor, i dagens penningvärde ca 9,3 milj, har det utländska förvärvet mer än halverats.

Det innebär att digitaliseringen, som tagit fart först under de senaste åren, knappast är den enda förklaringen till den pågående strypningen av bokförvärvet.

Betydande skador har alltså hunnit uppstå. De kan minimeras genom att återställa bokinköpsbudgeten till en rimlig nivå, anslå medel för att fylla de luckor som hunnit uppstå, och öppet redovisa digitaliseringsprojektet (kostnadskalkyl, tidtabell, alternativa nivåer).

Digitalisering är en förträfflig sak i den mån den ökar litteraturens tillgänglighet. Men när den som i detta fall på sikt ökar tillgängligheten av vissa delar av litteraturen, men minskar tillgängligheten av andra, också viktiga delar av den, borde prioriteringarna ha diskuterats mer ingående. Också hela frågan om KB som nationalbibliotek kommer in i bilden.

Om KB fortsätter att säga nej till den övervägande del av det litterära kulturarvet som är utländsk, blir det till sist ett lager enbart för svensk litteratur. Huset i Humlegården har då upphört att vara det innehållsrika och beundransvärda nationalbibliotek som det så länge har varit och som medborgarna behöver och har rätt till.

ERIK CARLQUIST

Översättare

"Digitalisering är en förträfflig sak i den mån den ökar litteraturens tillgänglighet. Men när den som i detta fall på sikt ökar tillgängligheten av vissa delar av litteraturen, men minskar tillgängligheten av andra, också viktiga delar av den, borde prioriteringarna ha diskuterats mer ingående."

Erik Carlquist är översättare och historiker.

"Utan debatt får vi ingen utveckling"

ANNINA RABE UPPMANAR oss i sin krönika att "Reclaima" the bibliotekarie (BBL nr 10/2010). Hon pekar bla på obemannade bibliotek, fördummande och kompetensurholande inköpsrutiner. Frågan är: Vill bibliotekarien i gemen ha någon förändring? Är inte de flesta nöjda med att lufsa runt i sina filtofflor eller för all del Birkenstocks och bara ha det som vanligt?

Missförstå mig rätt. Det finns massor av duktiga bibliotekarier som jobbar häcken av sig för att åstadkomma det de tror på, men det finns ingen intern debatt. Är inte biblioteken demokratis vaggas? Och ändå förekommer

ingen eller mycket lite debatt på biblioteken! Och den når heller inte brukarna. I besparingarnas tid håller man tyst och gör som chefen säger.

När jag stod i begrepp att lämna mitt arbete fick jag kommentaren "du kan ju alltid skriva insändare" och så ett hånfullt skratt som om det vore det dummaste jag kunde göra. Vad säger det om demokratisynen på den arbetsplatsen?! Det visar också på en elitistisk syn som jag tyvärr tror att fler inom branschen delar.

Utan debatt får vi ingen utveckling och utan utveckling dör biblioteken. Därmed inte sagt att allt ska ställas på ända. Biblioteksbesökarna är i stort nöjda – det ska man ta fasta på. Men specifikt vad är det som är bra? Ta reda på det så kommer också vägen te sig klarare framöver.

För egen del ser jag ett biblioteksväsende som jobbar aktivt med demokratifrågor (först den interna) i form av olika samarbeten med studieförbund, föreningar osv. Men jag ser också att mindre bibliotek arbetar för att bryta människors ensamhet och isolering – dvs min omvärldsbevakning säger mig att det är de här två problemen som är störst i Sverige i dag: ensamhet och brist på demokratiskt agerande IRL.

Det finns en tradition i Sverige att biblioteken mobiliseras i olika frågor. Det skedde på 1920-talet när man lanserade barnavdelningar och allmänt började intressera sig för barn, och det skedde även på 50-talet då alla skulle studera på Hermods eller ABF-bibliotek. Även på 70-talet var biblioteken rätt så aktiva om jag har förstått saken rätt. Det är naturligtvis kontroversiellt att ta på sig ett sådant uppdrag och man får akta sig noga för att gå något specifikt partis väg, oavsett vilken omvärldsyn man kommer överens om.

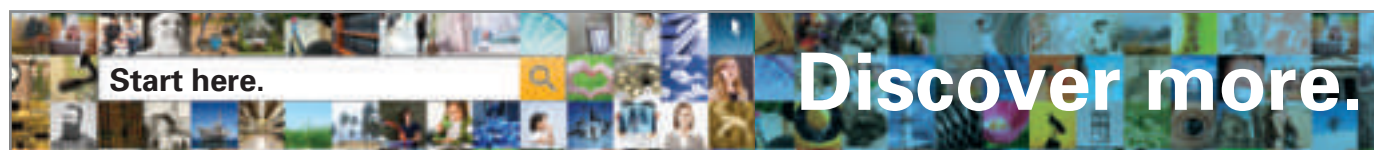
En annan lite mindre kontroversiell utveckling men väl så angelägen, skulle kunna vara att levandegöra litteraturen. Göra den aktuell och berörande igen genom ett aktivt samtal med besökarna och i samhället. Samtalen skulle spänna över allt ifrån insändarverserna i veckotidningarna och dagstidningarna till de gamla grekerna, kanske med fokus på nutid. Ett mål på vägen skulle vara att komma ifrån snobbstämpeln och finkulturen!

Men frågan är: finns kompetensen, viljan och engagemanget? Eller vill man fortsätta att gömma sig bakom airen av finkultur?

LISBETH GUSTAVSON

Fd biblioteksassistent, Malmö

"Utan debatt får vi ingen utveckling och utan utveckling dör biblioteken. Därmed inte sagt att allt ska ställas på ända. Biblioteksbesökarna är i stort nöjda – det ska man ta fasta på. Men specifikt vad är det som är bra? Ta reda på det så kommer också vägen te sig klarare framöver."

Start here. **Discover more.**

One powerful search box to give you access to a world of discovery. Your input paved the way for the all-new ProQuest platform that's built from the ground up – incorporating the best of what you love with additional breakthrough features and functionality. **It's the all-new ProQuest platform.**

For more information on the all-new ProQuest platform, visit www.proquest.co.uk/go/yourpath. Alternatively, contact us at platform@proquest.co.uk quoting AD 502 11

ProQuest®
Start here.

Är det fult att ge folk vad de anser sig behöva?

För mig är biblioteken i grunden ett frihetsprojekt som, genom att ge fri tillgång till information och kunskap, stimulerar mänsklig kraft och tanke. Det ska vara individens behov, vetgirighet, nyfikenhet och intresse som ska styra innehåll och utbud. Bibliotek och biblioteksanställda ska stå fast vid principerna om den intellektuella friheten och den oförhindrade rätten till information, kunskap, åsikts- och yttrandefrihet.

FOTO: PETER AXELSSON

Niclas Lindberg.

”Det framställs som ett motsatsförhållande att tillhandahålla vad besökarna vill ha och att ha en genomtänkt inriktning. Märkligt.

MEN SÅ SITTER jag på min kammare, blir förundrad och känner en vind åt ett annat håll blåsa genom bibliotekslandskapet. Den första vindilen som satte tanken i rörelse var undertoner i debatten om profilinköpen. Den har jag fö haft svårt att inse paniken kring. För mig är det självklart att det inte behövs bokmöten runt om på biblioteken för att avgöra om man ska köpa in den senaste populära deckaren eller bästsäljaren av Kerstin Ekman. Däremot ser jag gärna en vässad ämnesbevakning och en pågående diskussion om den fördjupande facklitteraturen och den smala skönlitteraturen, hur väl samlingarna som helhet speglar samhälle, mångfald och åsiktsyttringar och hur användarnas ändrade informationsbehov och informationsinhämtning ska påverka samlingarna. Under inga omständigheter kan ett system som minskar diskussioner om självklarheter och skapar utrymme för det komplexa och utmanande vara negativt.

Den andra vindilen som väckte reaktioner hos mig var när jag läste Lena Lundgrens debattartikel i BBL (2010:9) där hon anknuter till ett seminarium på Bok & Bibliotek. På sagda seminarium framfördes något i stil med: ”Djävrt är inte att ge besökarna det de vill ha (vilket en del bibliotek nu har som policy) utan att stå för sina val utifrån en genomtänkt inriktning.” I citatet framställs det som ett motsatsförhållande att tillhandahålla vad besökarna vill ha och att ha en genomtänkt inriktning. Märkligt.

Spontant känner jag att här måste man sätta ner foten. För mig, och om folkbiblioteksmanifestet ska spela någon som helst roll, så ska den enskilde individens och lokalsamhällets behov vara utgångspunkten. I IFLA:s riktlinjer för utveckling av folkbiblioteksverksamheten understryks vikten av att biblioteken interagerar aktivt med sina användare och icke-användare för att klargöra vilka behov de har och på vilket sätt det ska återspeglas i samlingarna. Ett ödmjukt och användarorienterat perspektiv måste självklart ta sin utgångspunkt i vad besökaren själv vill ha. Lika självklart är det för mig att det uttalade behovet/önskan också kan blotta ett outtalat behov som biblioteket också ska fånga upp och möta. Just i den brytningspunkten ligger

möjligheten att guida vidare, introducera nytt, öppna sinnen, inspirera och utveckla. Genom att möta användaren där den står och befinner sig, analysera vilka outtalade behov som visar sig och genom en god omvärldsbevakning av det lokala samhällets förutsättningar, kan biblioteket forma sitt utbud och sina samlingar i en genomtänkt inriktning – en inriktning som tar sin utgångspunkt i vad ”folk vill ha” men också på ett professionellt sätt leder vidare och svarar mot de mer outtalade behoven. Under inga omständigheter tycker jag dock att bibliotekens utbud ska stämmas av mot någon sorts checklista för vad som är det rätta där man statistiskt fyller på med litteraturen som saknas i glappet mellan ”vad folk vill ha” och ”vad man anser att de ska ha”. Vad som behövs i förhållande till vad som efterfrågas måste analyseras samlat och kommer sannolikt att leda till stora lokala skillnader. Precis som det ska. Någonstans läste jag en upprörd kommentar, något i stil med ”att jaha om alla vill låna Mein Kampf eller litteratur som uttalar sig kränkande om andra människors livsval, kön, sexuell läggning etc ska biblioteken bara ösa ut det då?”. OM ett bibliotek hamnar i den situationen har man en grannlaga uppgift skulle jag säga. Här finns det ju ett stort utrymme att analysera vilka outtalade behov som manifesteras genom en sådan enkelriktad efterfrågan. Biblioteket måste i ett sådant läge hårdatsa på att introducera annan litteratur om nazism och förintelsen, jämlikhet mellan människor, jämställdhet mellan kvinnor och män, söka upplysa genom programverksamhet mm. Under inga omständigheter kan framgångsvägen vara att möta besökarna med kalla handen, fnysa åt dem och vända ryggen till. I alla fall inte om biblioteken menar allvar med informationsfriheten.

Sedan är jag den första att hålla med om att biblioteken kan bli bättre på att både interagera med sina användare och icke-användare, bli bättre på att analysera situationen i det samhälle man verkar i och mäta och följa upp att det man gör leder rätt. Det är av avgörande betydelse att folkbiblioteket systematiskt arbetar med olika mätmetoder, nyckeltal och utvärderingar av den egna verksamheten i förhållande till de individer och det samhälle man verkar för. Detta behov understryks

också i IFLA:s riktlinjer för utveckling av folkbiblioteksverksamheten. Riktlinjerna innehåller också konkreta tips och idéer om hur man kan gå tillväga. IFLA har också en särskild skrift "Measuring Quality – Performance Measurement in Libraries". Flera av måtten som återfinns där ingick i Svensk Biblioteksförnings *Handboksprojekt för kvalitetsarbete på bibliotek*. I en magisteruppsats, "Mätmetoder och nyckeltal: en kvalitativ studie om hur bibliotekschefer mäter bibliotek", skriven vid Bibliotekshögskolan i Borås, undersöks hur bibliotekschefer mäter bibliotek. Resultaten i uppsatsen pekar på att bibliotekscheferna anser att det är viktigt att använda olika mätmetoder för styrning av verksamheten men att det upplevs som svårt. Sammantaget leder det till att de mätningar som görs inte blir fullständiga och inte helt relevanta. I en sådan situation är det lätt att ersätta avsaknaden av adekvata mätmetoder med en blandning av aktiv omvärldsspaning där man försöker snappa upp vad som är nytt, och implementering av egna käpphastar och smakinriktningar. Tillspetsat? Javisst. Det jag vill exemplifiera är behovet av att ersätta både trendkänslighet och "vi-vet-vad-som-är-bäst"-inställningen med förbättrade uppföljningar och utvärderingar av den lokala biblioteksverksamheten i förhållande till brukarnas och samhällets önskemål och behov. Då har folkbiblioteken alla förutsättningar att vara en plats där varje människas individuella och självständiga önskan om och behov av fri kunskap och information infrias.

NICLAS LINDBERG

Generalsekreterare, Svensk Biblioteksförning

"Jag talar i egen sak"

–kommentar till debatten om driftsformer

DET PÅGÅR EN lätt infekterad debatt om det offentliga rummet i allmänhet och om dess bibliotek i synnerhet. Vilken driftsform ska de ha? Kommunal, eller privat? Jag borde inte delta. Jag är jävig. Jag arbetar på ett bibliotek. Men jag kan inte låta bli. Några ord måste jag få säga. Jag positionerar mig från början. Så att ingen kan ta miste. Jag talar i egen sak. I EGEN SAK!

Vad jag vill berätta?

Jo, det var så här...

En dag, jag tror nu i höstas, var jag sysselsatt på biblioteket med en ganska vanligt förekommande arbetsuppgift, jag magasinerade några böcker. Detta för att ge plats åt all den nya litteraturen som ständigt strömmar in och kräver plats och utrymme i våra hyllor. Så som den ska göra. Bäst som jag stod där kom en bok i mina händer, och jag tänkte, den här ska jag vara rädd om. Inte gallra. Men magasinera. Den har ett värde. Kanske att den rentav talar till mig om jag öppnar den. Så jag gläntade lite på bokens pärmar, bläddrade vidare förbi förslätsbladet, och vips, en ström av ord propsade på att bli lästa.

I en hast förflyttades jag. Där jag stod på golvet i biblioteket kände jag hur jag förflyttades till ett annat bibliotek hundra år tidigare. Jag behövde inget tevespel för att ryckas med av en hisnande känsla. Jag behövde inte ta mig till ett upplevelsecentrum. Det räckte gott med boken jag höll i mina händer.

Boken? En essäsamling av författaren Vilhelm Ekelund. Texten jag läste behandlade Edgar Allan Poe. Situationen såg ut som följer: Vilhelm Ekelund befann sig i Berlin, och därstädes hade han – året är 1909 – begivit sig till ett bib-

liotek och ur dess gömmor beställt fram det vackraste exemplar man tänkas kan av Edgar Allan Poes skrifter. Han avsåg att skriva en artikel till 100-årsminnet av den amerikanske skräckförfattarens födelse.

Där satt alltså Vilhelm Ekelund i Berlin hundra år efter Edgar Allan Poes födelse, och nu kunde jag, ytterligare några och hundra år senare, ta del av hans tankar kring Poes författarskap. En hisnande känsla.

Inte nog med att jag fick mig till livs alla hans reflektioner kring en av förföras seklets skräckikoner, en man som än idag utövar stort inflytande på nya generationer författare. Jag kunde också ta del av Vilhelm Ekelunds tankar kring svenskt kulturliv, Strindbergs namn förekom tex flitigt i texten. Han hushållade inte direkt med sina värdeomdömen. Jag tänkte, detta är en skatt, och om detta må jag berätta!

Nyfikenhet driver människan vidare. En anledning är att vi ständigt söker större förståelse för oss själva. Denna kunskap finns såklart lagrad på olika platser, i nutid såväl som i historien vi har bakom oss. Ett sätt att nå den är att utnyttja våra bibliotek. Om man sen kan driva ett bibliotek i privat och vinstgivande syfte vill jag låta vara osagt. Eller rättare: det kanske beror på hur man bestämmer sig för att själva "vinsten" ska se ut.

STAFFAN ENGSTRAND

PR-bibliotekarie, Solna stadsbibliotek

Om utlåningsstatistik

–kommentar till "spektaklet i Nacka" och om vikten av utlåningsstatistik

SIGURD MÖHLENBROCK, LEGENDARISK bibliotekschef i Göteborg åren 1955 – 1978, var en period i början av 1940-talet bibliotekschef i Varberg. Han berättade en gång om hur hans medarbetare sista arbetsdagen före nyårsaftonen med stor energi började packa ner böcker i resväskor. Jo, förklaringen var den att man på så sätt brukade förbättra utlåningsstatistiken. Jag kom att tänka på historien apropå att man på ett bibliotek i Nacka börjat efterskänka förseningsavgiften mot att den försumlige lånar ytterligare fem böcker.

Ett relativt tillförlitligt mått på folkbibliotekens verksamhet har länge varit just utlåningssiffrorna. De har ofta ifrågasatts med motiveringen att de inte säger allt om verksamheten. De gör de förvisso inte. Siffrorna i sig säger tex inget om vad som lånas, eller om det som lånas verkligen blir läst. I sin ofullständighet är ändå utlåningsstatistiken ett av de bästa kvantitativa verksamhetsmått. I kombination med annan statistik, såsom antal besök, antal nedladdningar etc ger det en ganska hygglig bild av verksamheten.

Att då, som man gjorde i Varberg på 1940-talet och som nu i Nacka, manipulera utlåningssiffrorna är inte bara populistiskt utan också omoraliskt. Beteendet, om det skulle mana till efterföljd, riskerar i längden att urholka förtroendet för biblioteksstatistiken. Eller som man brukar säga: att kissa i byxorna värmer bara för stunden.

BARBRO THOMAS

Digitalisering, digital insamling och koordinering

Magdalena Gram svarar
Lars Ilshammar
och Kajsa Klein

FOTO: JOACHIM LUNDGREN/KUNGLIGA BIBLIOTEKET

Magdalena Gram.

IFÖRRA NUMRET AV BBL (nr 10/2010) tog Lars Ilshammar och Kajsa Klein till orda under rubriken "Koordinera mera!". Deras inlägg berör viktiga frågor inom nationalbibliotekets ansvarsområde. Debattörerna antar, att "förvirring och splittring" råder beträffande KB:s inställning till digitalt material. Antagandet stöder sig på Pelle Snickars respektive mitt eget inlägg i två olika understreckare. Medan Snickars pekat på digitaliseringens potential, har jag själv försökt belysa vissa olösta problem i samband med den föreslagna e-plikten. I sin tolkning av sakernas tillstånd delar Ilshammar och Klein upp KB i ett läger "för" och "emot" digital utveckling och placerar mig närmast i facket bakåtsträware.

Låt mig en gång för alla slå fast att jag aldrig hävdade att KB ska ställa sig utanför den pågående digitala utvecklingen. En sådan attityd kan jämföras med Leonhard Fredrik Rääfs kamp mot järnvägen för cirka 150 år sedan. Trots Rääfs varningsord om modernitetens förödande inverkan på natur och kultur drogs järnvägen fram genom Östergötlands och Smålands skogar, dock inte genom hans älskade Ydre. Därmed fick de nya järnvägsorterna ett kraftigt uppsving, medan Ydre ännu en tid kunde leva i förnäm avskildhet från den moderna civilisationen.

Den "uppgivenhet" som jag tillskrivs är inte den känsla som behärskar mig. I själva verket är jag, liksom många med mig, högst engagerad i arbetet med omställningen till ett nationalbibliotek som ska kunna hantera såväl det analoga som det digitala materialet. Processen har sitt pris, KB har en lång väg att gå men målsättningen är klar. Debattörernas antagande att KB skulle vänta på "någon annan" är en grav missuppfattning. Ett nationalbibliotek med närmast kompletta samlingar av svenskt tryck och audiovisuellt material från senare decennier samt därtill stora specialsamlingar, har anledning att ta sitt ansvar för utvecklingen. KB:s förutsättningar som nod för det digitala materialet kommer dessutom att ytterligare accentueras, när e-pliktlagen träder i kraft, sannolikt i januari 2012.

Ilshammar och Klein efterlyser bättre koordinering inom det digitala området. Jag instämmer med deras synpunkter men förvånas över att Ilshammar, som ingår i KB:s expertgrupp för samordning av digitalisering, förefaller okunnig om nationalbibliotekets arbete för att driva frågan framåt. KB har sedan 1990-talet tagit ett samordnande ansvar och delvis drivit frågan utifrån

ett ABM-perspektiv. I nämnda expertgruppering har Ilshammar dessutom informerats om den skrivelse om digitalisering, som KB presenterade för Utbildningsdepartementet i februari 2010. I den tydliggjordes bland annat urvalskriterier, planerad digitalisering och beräknade kostnader. Dessutom inlämnade KB, jämte ett drygt tjugotal myndigheter, i april ett underlag till Kulturdepartementet rörande en nationell strategi för digitalisering, elektronisk tillgång och digitalt bevarande. Underlaget utgjorde framför allt svar på ett omfattande frågebatteri men föreslog också en nationell färdriktning.

Fastän regeringen begärt dessa underlag, har de länge förblivit okommenterade. Utbildningsdepartementet ger inga löften om finansiering av digitaliseringen utan uppmuntrar till egna initiativ och omprioriteringar i verksamheten. KB:s ansträngningar att finna alternativ finansiering har också intensifierats. Såväl EU som olika fonder, offentliga och privata samverkanspartner har stått oss bi och möjliggjort bland annat ett stort utvecklingsprojekt rörande massdigitalisering av svensk dagspress och digitalisering av svensk-amerikanska tidningar. En framgångsrik digitalisering kräver dock stora pengar under en längre tid och faktum kvarstår, att Sverige i ett internationellt perspektiv hör till de länder, som hamnat på efterkälken. Att enbart kritisera regeringen för detta vore dumt. Förklaringen är också den att KB i ett sent skede på allvar kommit igång med förberedelser för en storskalig och långsiktigt hållbar digitalisering och e-insamling, inklusive tillgängliggörande. Bygandet av en kraftfull plattform är påbörjat men ett betydande utvecklingsarbete återstår. Därtill behövs ny kompetens och reviderad lagstiftning.

Det av KB initierade samordningsprojektet ABM-centrum utvecklades vid utgången av 2010 med hänvisning till att frågan om koordinering inom det digitala området kräver ett uppdrag från regeringen och en hållbar ekonomi. Kulturdepartementets initiativ till en nationell strategi inom området har också, sent omsider, resulterat i beslutet om inrättande av ett samordningssektariat för digitalisering med placering vid Riksarkivet. Ett uppdrag är på väg och liksom i fallet ABM-centrum ska de deltagande institutionerna stå för finansieringen – "Pengarna finns inom systemet", är det stående beskedet. Min positiva utgångspunkt i sammanhanget är, att erfarenheterna från ABM-centrum, de inkomna underlagen till en nationell strategi samt den nu aktuella förstudien till ett nationellt e-arkiv kan ge gott bränsle till framtagandet av själva strategin. För ett avancemang när det gäller frågan om finansiering →

→ krävs, att både Näringsdepartementet och Finansdepartementet inser digitaliseringens potential. Samtal pågår och KB är en aktiv part i den inleda dialogen.

En nationell strategi bör utmynna i att regeringen ger i uppdrag till berörda myndigheter att utveckla handlingsplaner. KB avser att leda arbetet med en nationell plan för digitaliseringen inom biblioteksområdet, en plan som också talar om *vilket* material som i första hand ska digitaliseras. Behovet av en sådan planering har ökat sedan KB framgångsrikt lett en upphandling av digitaliseringsrobotar. Sådana kommer nu att införskaffas av såväl KB som flera universitetsbibliotek.

Ilshammar och Klein identifierar "absurda tillämpningar av integritets- och upphovsrättslagstiftning" som hinder för digital utveckling. Det finns då anledning att påminna om att det just nu ligger ett svenskt lagförslag om en reviderad upphovsrätt. KB ser i det en möjlighet till lösningar genom kollektiva avtalslicenser. Förslaget har bemötts huvudsakligen positivt av remissinstanserna och har även, på sina håll, väckt positiv uppmärksamhet inom EU. Stora ekonomiska intressen står dock på spel och utgången är inte given. Inte heller integritetsskyddet är någon lättlost fråga men en översyn av PuL är nödvändig om inte mycket digitalt material ska förbli otillgängligt eller sökbart enbart styckevis och delvis.

Enligt min bedömning är medvetenhet om potentialen och förmåga att identifiera hinder och risker en förutsättning för framgång inom området digital utveckling. Digitaliseringen av kulturarvet gynnar samhällets tillväxt, och insamling av digitalt material är en nödvändighet om inte stora delar av kulturarvet ska gå förlorade. Som Ilshammar och Klein själva konstaterar finns det dock en del stenar på vägen.

KB genomgår för närvarande en stor omställning, som tvingar till prioriteringar. Kulturarw3-insamlingen för 2010 är dock inte förlorad. KB har ombesörjt insamling via Internet Archive och har även ambitionen att snarast ta upp och utveckla robotinsamlingen. KB har således inte gett upp och väntar heller inte på någon annan. KB kan dock inte göra allt. Det behövs uppdrag, ekonomi, samordning och samverkan. Låt oss arbeta vidare för det.

MAGDALENA GRAM, biträdande riksbibliotekarie

Ge oss kraft att förändra Pg 90 1908-2

Låt naturen gå i arv!

Läs mer på:
www.naturskyddsforeningen.se/testamente
eller ring 08-702 65 00

Naturskyddsforeningen 100år

E-boksfrågan måste få en lösning!

Svensk Biblioteksforening svarar Elibs:s VD

Inga Lundén.

Niclas Lindberg.

ELIBS:S VD JOHAN Greiff skriver i BBL (nr 10/2010) ett inlägg med anledning av en artikel i BBL nr 9/2010 angående e-boksutlåningen. Likt Johan Greiff ser vi det som en självklarhet att alla böcker, både digitala och fysiska, ska finnas på biblioteken. I grunden handlar det om människors rätt till informationsfrihet, genom bibliotek som utan censur eller begränsningar fritt kan tillgängliggöra den litteratur eller andra informationskällor som krävs. Av folkbiblioteksmanifestet framgår att folkbiblioteken ska göra alla slag av kunskap och information tillgängliga för sina användare. Folkbibliotekens samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av censur. Enligt IFLA:s förklaring om bibliotek och intellektuell frihet ska bibliotek och biblioteksanställda stå fast vid principen om den oförhindrade tillgången till information. Med informationsfriheten som utgångspunkt är det inte hållbart med en ordning där någon annan än biblioteket självt avgör vad av utgivning som ska köpas in eller där man tvingas sätta tak för hur många gånger en e-bok kan lånas ut. Idag kan biblioteken bara köpa in de e-bokstitlar som förlagen godkännt för utlåning. Smaka på den formuleringen – godkännt för utlåning. Rimmar illa med informationsfrihet och hamnar obehagligt nära ordet censur. Och smaka på ordet "utlåningstak" – dvs att biblioteksanvändarna förvägras möjligheten att låna en e-bok fast den finns, för att biblioteket slagit i ersättningstaket. Det är den bistra verkligheten – att många bibliotek inte har råd att på löpande räkning betala avgiften för e-boksutlåningen och tvingas säga stopp när budgettaket är nått. Detta sagt utifrån ett biblioteksperspektiv. Vi inser att det finns andra perspektiv också och är beredda att både lyssna och diskutera för att nå samsyn på problem och lösningar. Den aviserade Litteraturutredningen har här en självklar roll och uppgift. Duckar man för det är det pinsamt. Litteraturutredningen kan, tillsammans med andra aktörer, bidra till att presentera en lösning som bejakar upphovsrätten, informationsfriheten och den fria utlåningsrätten. Det har gått när det gäller de fysiska böckerna, där även staten är med och tar sitt ansvar. Det måste gå även när det gäller e-böckerna. Allt annat är otänkbart.

INGA LUNDÉN

Ordförande
Svensk Biblioteksforening

NICLAS LINDBERG

Generalsekreterare
Svensk Biblioteksforening

Grön forskning på webben

Jutta Haiders forskning är inriktad på hur människor använder sig av sociala medier för att berätta om sina vardagliga försök att leva mer klimatvänligt.

AV ÅSA EKSTRÖM

Forskaren Jutta Haider är intresserad av hur människor genom sociala medier sprider kunskap om sina försök att leva mer klimatvänligt i vardagen.

JUTTA HAIDER HAR verkligen lyckats förena sitt intresse för hållbar utveckling med sitt intresse för digital kultur och publicering. Hon är lärare och forskare i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet och har på nära håll följt hur nätet har utvecklats. Redan på 1990-talet skrev hon en uppsats om hypertext och internetlitteratur. Hennes avhandling handlar om Open Access och hon har även riktat ljuset mot hur Wikipedia kan förstås som ett rum för kunskapsproduktion och minnesbildning.

–Mycket av det som fanns då, till exempel deltagarskapade berättelser, ligger ju till grund för det som senare blev sociala medier. Så det känns också som en naturlig utveckling av mina tidigare forskningsintressen.

Hennes forskning är inriktad på hur människor använder sig av sociala medier för att berätta om sina vardagliga försök att leva mer klimatvänligt. Sätten att göra det på är många, konstaterar Jutta Haider. Folk lägger exempelvis upp filmer på YouTube, Vimeo, bloggar, twittrar, taggar och använder Facebook. Anledningen till att hon inriktat sig på sociala medier är för att det är en väldigt viktig del av många människors vardag – både privat och i jobbsammanhang. Samtidigt understryker hon att sociala medier rymmer väldigt olika typer av medier med olika möjligheter, begränsningar och syften. I sammanhanget finns till exempel de som är uttalat kommersiella och de som verkar i en Open Source/Free Software-kontext.

–De uttalade miljöbloggarna fokuserar på mer explicita sätt att leva miljö- och klimatvänligt och de flesta kommentarer rör sig inom samma register. Här återfinns mer uttalade politiska resonemang och funderingar kring samhälleliga sammanhang. Men det finns även en privat del som handlar om det vardagliga: om sopsortering, om vegetarisk och lokalproducerad mat och hur dessa kan kopplas till klimatförändringen, menar Jutta Haider.

Visst finns det en risk att människor ”trycker sig fria” exempelvis på Facebook – man gillar, går med i grupper och lägger upp tidningsartiklar på sådant man tycker är bra men i vardagen glömmar man att släcka både lampor och ljus i hemmet innan man kör med bilen till köpcentrat utanför stan för att shoppa sockerärtor från Kenya.

När det gäller Facebook handlar det inte enbart om statusuppdateringar utan även om ”causes”, dvs sidor och grupper kring en specifik sak. Där kan man uppmuntra varandra till att leva mera klimativänligt genom att cykla, släcka ljuset, stänga av stand by-funktioner och liknande. Det som människor gör och berättar om i sammanhanget är också väldigt olika även om det mesta kretsar kring mat, kläder, hemmet och transporter.

Visst finns det en risk att människor ”trycker sig fria” exempelvis på Facebook – man gillar, går med i grupper och lägger upp tidningsartiklar på sådant man tycker är bra men i vardagen glömmar man att släcka både lampor och ljus i hemmet innan man kör med bilen till köpcentrat utanför stan för att shoppa sockerärtor från Kenya. Samtidigt menar Jutta Haider att allt engagemang är bra.

– Särskilt från ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv är ju alla former av information som produceras relevanta, även om människor kanske inte alltid lever som de lär just då.

Att förändra beteenden vad det gäller miljön är svårt, inte minst när det kopplas till klimatförändringen. Den är svår att begripa och den blir lätt någonting abstrakt som uttrycks i siffror och som får konsekvenser längre fram, någon annanstans, menar Jutta Haider. Men det finns vinster i att kunna spegla sig i varandra.

– Vi vet att jämförelser har en effekt i sammanhanget. Om vi får berättat om hur andra gör, ökar chansen att vi gör likadant. Information som till en början kanske kan verka som hyckleri blir betydelsefull eftersom den skapar möjlighet till jämförelser.

När det gäller kopplingen mellan bibliotek och miljöaspekter är den självklar, menar Jutta Haider. En av bibliotekets grundläggande funktioner är ju utlån vilket betyder att det som lånas ut kan användas av flera, många gånger om. Det innebär återvinning, minskad konsumtion och minskad miljöpåverkan eftersom inte alla behöver skaffa sig ett eget exemplar. I just den andan har det också uppkommit nya typer av ”bibliotek” där man kan låna allt möjligt annat än just böcker, film eller liknande.

– I Malmö finns det till exempel nu ett så kallat Klädotek – ett projekt som beskrivs som ett bib-

liotek med kläder. Och i Wikipedia finns det en artikel med en lång lista över bibliotek i hela USA där man kan låna verktyg tillsammans med instruktioner, Toolending Libraries kallas det för. Det är spännande och det är som sagt en ganska självklar koppling till ett miljötänkande och en roll som biblioteken kanske lite mer kaxigt kan framhäva.

Det finns satsningar i USA på gröna bibliotek, exempelvis forsknings- och folkbibliotek i Illinois som förmedlar ”environmental literacy” (miljömärkt informationskompetens). Även i Massachusetts utvecklar man samlingar i ämnet. Samtidigt lanserar man föreläsningar och liknande för att utveckla en miljömedvetenhet. Det finns också ett skolbibliotek i Virginia som jobbar aktivt med dessa frågor.

– Söker man tex i LISTA eller LISA (databaser, reds anm.) efter sådana begrepp som exempelvis Green Library, environmental literacy and aspects, får man en del intressanta resultat.

Jutta Haider konstaterar att det blir allt vanligare med klimattänkande via sociala medier. Framför allt ska man inte bli cynisk över detta engagemang.

– Det tyder på ett visst engagemang att synliggöra sina strävanden och åsikter även om det innebär en ganska liten ansträngning att göra det. Särskilt om man tänker på hur centralt det är i sociala medier – som ju ofta understöder ganska egocentriska drag – att skapa en viss bild av sig själv.

Det passar faktiskt utmärkt att via sociala medier fånga just engagemang i miljöfrågor i allmänhet och klimatfrågan i synnerhet. Särskilt i en tid när dessa frågor diskuteras allt mer som ett individuellt ansvar.

– Man kan säga att en del av klimatpolitiken har flyttat in i vardagsrummet och att vi genom sociala medier kan få en viss insyn i vad klimatpolitiken gör där och hur den ser ut.

– För mig som biblioteks- och informationsvetare är det dessutom oerhört spännande att se vilka typer av information om just beteendeförändringar, livsstilar, men också passiva beteenden som produceras där och hur det görs men också hur det inte görs, avslutar Jutta Haider. ■

Hallå där... Anna-Karin Hatt, ny IT-minister

INTERVJU: ÅSA EKSTRÖM

Hur långt har arbetet med målsättningarna kring den Digitala agendan kommit?

–Sverige ska vara världens mest framgångsrika digitala ekonomi. För att nå dit krävs att vi drar full nytta av alla de fördelar som IT kan ge. Den Digitala Agendan för Sverige kommer att presenteras i år och arbetet med denna har precis inletts.

–Som en del i det arbetet ingår att bedöma om det finns behov av nya mål för IT-politiken. Denna process har nyligen inletts.

Var kommer biblioteken in i bilden?

–För att vi ska kunna dra full nytta av IT måste fler människor kunna använda sig av tekniken. Biblioteken har här en nyckelroll, främst av två skäl:

1) Som förmedlare av kunskap. Biblioteken har högt förtroende bland allmänheten och det är naturligt att medborgare vänder sig dit för att söka kunskap. Bibliotekens medarbetare har hög kompetens och är duktiga pedagoger vilket är viktigt för att datorovana personer ska känna att de kan använda IT.

2) Människor som av olika anledningar själva saknar datorer och uppkoppling till internet kan tack vare biblioteken få tillgång till detta.

Är det överhuvudtaget möjligt att få till konkreta åtgärder?

–Ja, men det är i dagsläget för tidigt att gå in på vad som konkret kan åstadkommas.

Vad är svårast med IT-politiken?

–Jag har inte hunnit stöta på något. Fråga mig igen om fyra år!

Sjukvårdsfrågor ligger dig varmt om hjärtat. Samtidigt underströk du i ett tal under IT-dagarna att biblioteken är viktiga för att motverka digitala klyftor i samhället. På vilket sätt kommer departementet att rent konkret förstärka och underlätta för biblioteken i detta viktiga arbete?

–Regeringen har inte pekat ut något konkret initiativ som riktar sig till bibliotekens arbete. Det finns en ambition att inom ramen för den Digitala agendan för Sverige ta ett helhetsgrepp runt inkludering och användbarhetsfrågor. Ett led i det är att lyssna in och

FOTO: SANDRA BAQIR/AZID

BAKGRUND:

Regeringen beslutade i mitten av december förra året att inrätta en statssekreterargrupp i syfte att förstärka styrningen och samordningen av IT-politiken, och för att samordna arbetet för att utarbeta en Digital Agenda för Sverige. I statssekreterargruppen ingår företrädare för samtliga berörda departement och politikområden. Ordförande för statssekreterargruppen är IT-ministerns (Anna-Karin Hatt) statssekreterare Marita Ljung. I gruppens ansvar kommer att ingå att överta arbetet med att samordna Regeringskansliets arbete med e-förvaltning i samband med att ansvaret för e-förvaltningsfrågorna flyttats från Finansdepartementet till Näringsdepartementet.

Den digitala agendan kommer att vara en horisontell och sammanhållen strategi för hela Sverige, i syfte att till fullo dra nytta av de fördelar som informationstekniken innebär. I den digitala agendan ska, enligt beslutet, målsättningar definieras för samtliga relevanta områden för att Sverige även i framtiden kan vara den mest framgångsrika digitala ekonomin.

Ett av det offentligas viktiga bidrag till den Digitala Agendan kommer vara att själv föregå med gott exempel. Genom att föregå med goda exempel ska staten bidra till ökad IT-användning inom framförallt vården och skolan och dessutom riva hinder för de medborgare som inte använder IT.

föra en dialog med relevanta aktörer. Till biblioteken kan regeringen bland annat erbjuda en strategisk plattform och underlag såsom statistik och studier, tex Handisams uppföljning av e-tillgänglighet.

Finns det någon oväntad IT-fråga som du själv fått upp ögonen inför under den korta tid som du nu varit IT- och regionminister?

–Att min anspråkslösa Twitterdebut under nyårshelgen skulle bli den dagens stora Twitterdiskussion med spekulationer om det verkligen var IT-ministern som twittrade, var något oväntat!

InfoPLATTA

WAGNER

www.wagnerform.se

Manifestation för demokratin

I början av december undertecknades ett uppdrag för den kanske största demokratifrågan i modern tid. Det menar i alla fall flera av de tjugotal organisationer som deltog i manifestationen och som lovar att aktivt arbeta för att minska den digitala klyftan i samhället. Målet är att ytterligare en halv miljon svenskar ska kunna använda internet inom tre år. Enligt .SE använder 1,5 miljoner svenskar aldrig eller sällan internet och e-tjänster. Varannan svensk känner sig inte delaktig i informationssamhället. Det här är något som Svensk Biblioteksförning, KB, länsbiblioteken, TPB, Folkbildningsrådet, Folkbildningsförbundet, Stiftelsen .SE, studieförbunden och Utbildningsradion vill ändra på och har därför ställt sig bakom uppdraget.

Initiativet till kampanjen står IKT-lyftet för. Själva undertecknandet av manifestet direktsändes på webben den 3 december 2010. Inga Lundén, ordförande i Svensk Biblioteksförning sade i samband med undertecknandet att eftersom biblioteken når människor i alla åldrar och finns över hela landet, är biblioteken en bra partner för att nå hela vägen fram till denna stora demokratifråga.

Nu sätter man hoppet till den nyutnämnda IT-ministern Anna-Karin Hatt (C) som i ett tal sagt att det krävs en digital revolution för att lyfta människor i deras vardag. Om ministern menar allvar krävs det omfattande och omedelbara åtgärder för att alla ska få vara med i it-samhället, menar undertecknarna. Både stat och kommun kan genom biblioteken samverka med folkbildningen för att nå de datorovana. Gratis kurser kan vara ett sätt för att nå digital delaktighet.

Men redan nu har bibliotek, lärcentra, studieförbund och folkhögskolor tagit initiativ för att få till en förändring. Genom webbplatsen digidel.se delar intresserade med sig av sina egna insatser, satsningar samt tips om hur man kan få med alla på tåget.

ÅE

Recensioner

Tobias Nielsén och Sven Nilsson (red.) Framtiden är nu. Kultursverige 2040: vad vi vet, vad vi tror, vad vi vill

VOLANTE, 2010

Roland Eliasson (red.) Folkbibliotekens framtid?

BTJ FÖRLAG, 2010

I det sammanfattande slutavsnittet i *Framtiden är nu. Kultursverige 2040* hänvisar Sven Nilsson bla till N.N. Talebs distinktion mellan de förändringar som formar världen: sådana som går att förutse och sådana som är okända innan de slår igenom, i alla fall deras sprängkraft. Exempel på de sistnämnda är Google och 11 september. Kanske borde Talebs distinktion ha tjänat som utgångspunkt för det trettiotal författare, forskare, journalister, kulturskribenter m.fl. som haft i uppgift att tänka framåt om kulturens villkor år 2040 – vad de tror, hoppas och fruktar.

Bidragen behandlar en mångfald kulturyttringar; allt från stadsplanering till orkestrarnas (dys)tra framtidsutsikter och kulturarvets inneboende bevarandeproblematik. Mångfalden bidrar till en viss spretighet.

Teknikutvecklingens, inklusive digitaliseringens, hot och möjligheter är ett återkommande tema. Teknikens tidsbesparande effekt prisas av Sven-Eric Liedman – att det som man tidigare fick söka i tryckta källor på diverse håll nu nås med ett knapptryck. Exempel på en annan konsekvens är att det upphovsrättsliga skyddet gjorts starkare för förpacknings-, förädlings- och distributionsindustrin. Katarina Renman Claessons prognos är ändå positiv. År 2040 kommer, enligt hennes bedömning, upphovsrätten att ha anpassats efter de nya förhållandena. Om än inte utan konflikter. Den mer pessimistiskt lagde kan förstås påpeka att lagstiftarna hittills inte direkt stått på medborgarnas sida.

Litteraturen då? Ja den är utmanad men inte hotad, menar Ann Steiner, som beskriver globaliseringen av bokmarknaden där fokus kommer att flyttas från skapande till marknad. Dyrare ser det ut för papperstidningen. Daniel Sandström pekar på en fortsatt utveckling där "disruptiva"

företag, (Apple och Google) tjänar pengar på att förpacka information som andra producerat. Den som styr hur innehållet förmedlas kommer år 2040 att ha mediemakten. Det aktuella fallet med Apples ambition att bestämma innehållet på våra läsplattor, styrker dessvärre Sandströms antaganden. Visserligen har det alltid funnits begränsningar av vad som får stå i tidningen, men inte är det tryckpressfabrikörerna eller pappersindustrin som avgjort den saken.

Men all utveckling är inte teknikstyrd. Bo Rothsteins bidrag handlar om de "dubbelt ratade". En dystopi som är svår att avfärda. Rothstein drar ut konsekvenserna av att kvinnorna alltmer dominerar inom högre utbildning – med följden att vi får en ökad andel lågutbildade män som dessutom är oattraktiva på äktenskapsmarknaden. De välutbildade kvinnorna väljer nämligen ogärna partner med lägre utbildning/status. Det är dessa dubbelt ratade som blir rekryteringsbas för politiska och extremistiska rörelser. Med andra ord: Sverigedemokraternas framtidsutsikter är ljusa. Om en sådan utveckling ska förhindras finns det ingen tid att förlora. Frågan är hur det inte ska ske på kvinnornas bekostnad.

Lars Åbergs bidrag är en uppgörelse med den segregande, misstänksamma och kränkta mångkulturalismen. Hans förhoppning är att den år 2040 skickats ut i marginalen och släppt fram en öppen och tillåtande världskultur. Även här, menar Åberg, ruvar ett bulnande socialt problem. Flickorna tar studierna på allvar och går vidare, medan de monokulturella och språklösa killarna sitter kvar i förorten.

Jenny Johannisson lyfter fram den lokala kulturen som drivkraft för utvecklingen i en avfolkningsort (Mellerud) medan Sverker Sörlin granskar regionaliseringen med Umeå som exempel. Sörlin ser en risk med den pågående regionaliseringen, där kulturpolitik i växande utsträckning förvandlas till näringspolitik. Den kulturpolitik vars uppgift är att främja besöksnäringen lever farligt. Kulturens blomstring i Umeå, visar han, var ett resultat av de offentliga investeringarna och inte tvärtom. Kulturens blomstring i Umeå var ett resultat av den lokala – och inte den regionala kulturpolitiken.

Också Olle Wästberg uttrycker skepsis inför regionaliseringen och ställer sig frågan om en kulturpolitisk reform någonsin kommit så fel i tiden som portföljmodellen. Genom Maastrichtfördraget fick EU en kulturpolitik. En kulturpolitik som står i motsats till de enskilda ländernas identitetssträvanden. Sveriges satsning på en decentraliserad, regionaliserad – och underfinansierad – kulturpolitik gör den egna kulturen skyddslös. Om inte Sverige kraftfullt prioriterar

sin egen kultur, kan kulturpolitikens huvudstad om trettio år heta Bryssel – och inte Stockholm.

Även i en virtuell värld finns behov av mänskliga mötesplatser. Annina Rabe ifrågasätter ”mötesplatser” som är biblioteksmodeordet för dagen. Medan Rasmus Fleischer påpekar att ingen kulturform existerar som renodlat digitalt fenomen. Han ifrågasätter också byggandet av jättearenor och vill i stället se en satsning på många små och medelstora scener. ”Bomässearkitekturen” sätts under lupp av Jan Åberg som menar att det är i Afrika och Asien som de nya städerna formas – underifrån. Utan planer och utan centrum.

Som framgår ryms allt mellan himmel och jord mellan pärmarna. Saknas då något? Jo, kanske en granskning av principen om armlängds avstånd och av politikernas ökande benägenhet att uppträda som verksamhetsledare liksom frågan om vad skrotningen av 1974 års kulturpolitiska ideal och övergången till en borgerlig kulturpolitik innebär på längre sikt. Blev man klokare då? Jo, faktiskt. Även om kulturens ställning år 2040 i många avseenden är bortom bedömning, erbjuder boken många intressanta, oväntade och oroande framtidsscenarier.

Framtidens bibliotek lämnar däremot en inte fullt lika frisk eftersmak. Kanske för att framtidstemat är uttjat efter de senaste årtiondenas täta framtidskonferenser och andra visionära övningar. Kanske för att ämnet är mer avgränsat. De medverkande – författare, biblioteksanställda, biblioteksanvändare och två kulturministrar – har haft i uppgift att inom ramen för ett tiotal frågor, uttala sig om folkbibliotekets roll i dag och framöver.

Den inledande frågan, om biblioteken spelar någon roll i dag, besvaras med ett övertygat ja – bla med motiveringar som att folkbiblioteken är den viktigaste offentligt finansierade kulturinstitutionen, att folkbiblioteken har en viktig roll som mötesplats, att alla inte har råd att köpa böcker, eller, mer högrävarande, att de är ”demokratis skattkammare”.

Flertalet medverkande lyfter fram språkets och läsningens betydelse och hänvisar till bibliotekslagens intentioner att främja intresset för läsning och litteratur. Barnen är ett annat huvudtema. Kanske, som Annina Rabe syrligt påpekar, därför att barnen är ett oantastligt område i biblioteksdebatten. Det finns en påfallande oro över att

biblioteken inte når alla och då särskilt inte lågutbildade, invandrare och ungdomar. I bokens mest oortodoxa inlägg går Sigrid Combüchen mot strömmen och ifrågasätter den uppsökande verksamheten även om den är välment. ”Man ska inte skriva folk på näsan med vitriol vad de ska och måste”.

Det är en sport inom biblioteksvärlden att ifrågasätta sig själv påpekade Annina Rabe i sitt bidrag i *Kultursverige 2040*, vilket här får sin bekräftelse. Det finns något motsägelsefullt. Å ena sidan en ängslan att biblioteken främst når de välutbildade (skam och skuld, säck och aska). Å andra sidan en nästan religiös övertygelse om att biblioteken är viktiga för de mindre gynnade icke-besökarna. Det går liksom inte ihop. Kanske finns förklaringen i Niclas Lindbergs iakttagelse i att biblioteken generellt har för dålig kunskap om sina låntagare och att biblioteken behöver bli bättre på att ta reda på effekterna av vad de gör. Niclas Lindberg lyfter också fram det faktum att folkbiblioteken har 70 miljoner besök per år och ca 65 miljoner utlån. Alldeles frivilligt. Här gäller det nog att inte kasta ut barnet med badvattnet. Biblioteksmodeord eller inte, folkbibliotekets roll som mötesplats – gärna med kafé, är ett återkommande inslag. Kaffet är viktigt, men det är boksamlingarna som är bibliotekens grundläggande idé. Och hur går det med boken? Tja, någon nära förestående hädanfärd förutses inte även om det finns en viss osäkerhet. Jan Guillou ger en mer tvärsäker prognos och bedömer att den fysiska bokens liv varar åtminstone 50 år till.

Mycket som sägs har sagts tidigare. En del tål att upprepas. Men det hade varit uppfriskande med mer klös i analysen. Det blir lite för mycket förtröstan. Jag kan inte heller frigöra mig från känslan att den ständigt pågående framtidsdebatten inom biblioteksvärlden egentligen är en förevändning att slippa ta itu med det dagsaktuella och ofta mer konfliktladdade. Vad innebär tex systemskiftet med KB:s utvidgade uppdrag för folkbiblioteken? Och hur ska de lojalitets- och kompetenskonflikter som uppstår genom portföljmodellen hanteras?

BARBRO THOMAS

F.d. biblioteksråd vid Kungl. biblioteket

Maria T. Accardi, Emily Drabinski & Alana Kumbier (eds.)

Critical Library Instruction: Theories and Methods

LIBRARY JUICE PRESS, 2010

Funderar du över informationskompetens ur olika aspekter? Den här boken går på djupet i resonemang kring kunskapssyn, lärandeprocesser, samhällsutveckling, pedagogik och informationskompetens. Boken växlar

mellan teori och praktik och de exempel som tas upp kommer från högre utbildningar i USA. De medverkande författarna arbetar främst med pedagogiska bibliotek.

Olika forskares tankar om lärande, pedagogik, samhällsutveckling och informationskompetens inom och utom biblioteksfältet finns med. Alla kännetecknas av ett synsätt på lärande där kreativitet, fantasi, kritisk förmåga, motivation och att våga experimentera värderas högt. Ett lärande där den egna individens delaktighet är mycket stor och dialogen är central i lärandeprocesserna. Ett återkommande resonemang i boken är vikten av informationskompetens hos medborgarna för att ge dem möjligheter att påverka samhällets utveckling.

Kring reflexioner om lärande, kunskapssyn och samhällsutveckling vävs tankar in om informationskompetens. Många olika autentiska exempel och metoder på hur undervisning kan genomföras finns med i boken. Budskapet från bokens alla författare är att vi måste fråga traditionerna att utbilda studenterna i färdigheter att kunna söka information och istället implementera en mer djuplodande informationsmedvetenhet i det livslånga lärandet. Att ha ett bra bemötande och skapa goda relationer till studenterna är ett annat område som några medverkande författare anser att biblioteken generellt bör bli bättre på.

Ett annat återkommande tema i boken är ett normkritiskt förhållningssätt. Det handlar om att kunna utmana de sanningar och normer som finns och att de perspektiven bör vävas in ännu mer i informationsmananhanget.

Ett par kapitel tar upp vilka informationsfärdigheter som behövs i lärandemiljöer där studenterna är medproducenter till att

skapa information och kunskap i till exempel Wikipedia, bloggar och Twitter med mera. Att kunna tagga är till exempel något som allt fler måste behärska. Jag hade gärna sett en fördjupning kring dessa områden.

Critical Library Instruction ger många inblickar och fördjupad förståelse men är inte en komplett guide inför framtidens lärande ur ett informationskompetensperspektiv. Jag tror att boken är mest intressant för högskole- och universitetsbibliotek även om vissa delar är allmängiltiga och ger intressanta ingångar. Boken *Pedagogiskt arbete i teori och praktik: om bibliotekens roll för studenter och doktoranders lärande* är ett bra alternativ att läsa.

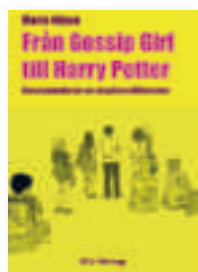
CECILIA BENGTSOON

Skolbibliotekscentralen
Ekerö kommun

Maria Nilsson

Från Gossip Girl till Harry Potter: genusperspektiv på ungdomslitteratur

BTJ FÖRLAG, 2010

Maria Nilsson kom 2008 ut med en bok om *Chic lit* (BTJ förlag), ett verk som jag tyckte var full av intressanta analyser, nyansrika resonemang och pålitliga fakta. Med stort intresse slänger jag mig därför över hennes nya bok om genusperspektivet i ungdomslitteraturen. Många av de goda egenskaperna som fanns i förra boken återkommer här; särskilt vill jag nämna Maria Nilssons envetna krav på att vi faktiskt både bör och ska studera litteratur som inte är av högsta kvalitet. Ett annat berömvärt drag är Maria Nilssons förmåga att se strukturer i vitt skilda företeelser. Men framför allt kan boken hjälpa bibliotekarier i nöd – vad kan jag tipsa en ungdom som läser just denna genre om? Den har redan räddat mig två gånger på kort tid.

Maria Nilsson diskuterar fem olika genrer: chick lit jr, vardagsrealism, fantasy och science fiction, vampyrer och gotik samt arga unga kvinnor. Det förefaller som om

Nilsson är olika mycket inläst på genrer och jag tycker att diskussionerna kring chick lit jr och fantasy är djupare och intressantare än kapitlen om skräck och gotik. Särskilt imponeras jag av de likheter (och olikheter) hon finner mellan chick lit jr och vardagsrealism. Diskussionen kring den senare känns högaktuell. Varför, undrar Maria Nilsson, och många med henne, har vi en sådan idyllfobi? I ungdomsbok efter ungdomsbok blir vardagshjältinnorna gravida, får ta hand om alkoholiserade föräldrar, skär sig, råkar ut för våldtäkter och jag vet inte allt. Maria Nilsson pekar på att det förvisso är viktigt att beskriva detta, men att ungdomarna själva önskar en variation. Här kunde Maria Nilsson ha kopplat till vampyrtrenden. Inte en utan flera ungdomar som jag har talat med älskar Twilight-serien just för att familjelivet framställs som okomplicerat och önskvärt (vampyrfamiljen är ju den mest helylleamerikanska man kan tänka sig).

Men nog om detta! Att de olika genrer innehåller stereotyper inom genusområdet vet vi alla – men är vi lika duktiga på att känna igen dem? Att sätta på sig "genus-glasögonen" som Maria Nilsson gör, fungerar bra som diskussionsunderlag med vilken tonåring som helst – och ofta är de både väl pålästa och intresserade. Av Maria Nilssons genomgång är det lätt att bli uppgiven – så litet har ändrats även om paketeringen ibland är ny. Chick lit- hjältinnorna är kanske de som jag själv ser som mest låsta i ett könsrollsmönster, även om Nilsson pekar på ett par undantag. Intressantare är fantasygenren där Nilsson lyfter fram ett par mycket starka hjältinnor. När allt sedan landar i en tema-genomgång av arga flickor förstärks bilden av att vi fortfarande inte kommit särskilt långt. Argar får inte flickor vara. Desto intressantare när de är det ändå.

Jag har alltså själv haft både nytta och nöje av den här boken. Rent praktiskt fungerar den i informationsdisken och vid boksamtal. Nöjsamt är att tvinga på sig de glasögon som man i enfald trott sig redan bära – och man ser saker på ett annat sätt. Ändå kan jag inte låta bli att önska mig än mer. Anledningen är att Maria Nilsson är mycket inläst och kompetent inom bokens område och

det känns ibland lite bortkastat att hon inte fördjupar och brer ut sina resonemang. Jag tänker tex på en knappt påbörjad diskussion kring våldet i fjärde Twilight-boken, en scen som många diskuterar och där Maria Nilsson säkerligen besitter kunskaper för större förståelse.

Har vi tur kommer det i en helt annan bok.

MARIA EHRENBORG

Kultur- och bibliotekschef,
Östra Göinge kommun

TRE AV FYRA BARN ÖVERLEVER CANCER

Stöd Barncancerfonden

PG 90 20 90-0

Tel 020-902090

VI KÄMPAR FÖR LIVET

DANMARK

Två ämnen har dominerat biblioteksdebatten sedan senaste Utblick skrevs. Det ena är Wikileaks och diskussionen om hur bibliotek och bibliotekarier bör förhålla sig till dess webbplats. Det andra är protesterna mot de stora nerskärningarna som gjorts och planeras på grund av det finansiella läget.

Det är naturligtvis inte bara de nordiska länderna som tar upp bibliotekens roll och Wikileaks. Extra intressant är det hur American Library Association kommer att agera. Protester mot nerskärningar sker ju överallt och följer delvis samma mönster. Möjligen är Storbritannien och Danmark mer högröstade – åtminstone ger protesterna större eko i media.

I Danmark förebrås kulturministern: "Under sitt första år vid makten har kulturministern närmast ignorerat landets näst största kulturinstitution", skriver Politiken och menar biblioteken. Kulturminister Per Stig Møller har nu också retat upp biblioteksvärlden genom att långt i förväg meddela att han inte kommer att närvara vid Danmarks Biblioteksforenings årsmöte i mars, då landets kulturpolitiker och bibliotekschefer ska diskutera bibliotekens framtid. Det är en lång tradition som han då bryter, skriver Danmarks biblioteksforening i ett öppet brev till Per Stig Møller. Hans företrädare har deltagit i konstruktiva dialoger, varför inte han? Per Stig Møller uppmanas att tänka om. Biblioteksforeningens ordförande Pernille Drost är också missnöjd och tycker det är mycket problematiskt att det inte finns någon minister att diskutera med.

Trots nerskärningar har det danska biblioteksväsendet förmått "vara ryggraden i danskarnas utsugna bildningskultur", skriver Berlingske Tidende. "Därför förtjänar de danska folkbiblioteken mycket större respekt än de hittills fått av sin minister."

Efter Danmarks Biblioteksforenings öppna brev har kulturministern gjort ett utspel men det handlade om digitala versioner av böcker och musikverk. Nu ska det undersökas hur dessa medier mer konkret ska ingå i biblioteken. Han har tillsatt en grupp tjänstemän som ska titta närmare på

hur förhållandet mellan biblioteken och e-boken samt nerladdning av musik utvecklar sig under 2011. Gruppen ska avge en rapport i början av år 2012.

STORBRITANNIEN

CILIP-maning

I Storbritannien är landets biblioteksorganisation CILIP på krigsstigen och har skickat brev till samtliga parlamentsledamöter angående alla nedlagda bibliotek och nerskärningar på biblioteksområdet. Parlamentsledamöterna måste visa ledarskap och arbeta med lokala myndigheter för att nå bästa möjliga resultat för allmänheten och samhället, manar CILIP. Är de verkligen medvetna om vad som håller på att hända i Storbritannien? Ledamöterna uppmanas att ställa följande nyckelfrågor till de lokala myndigheterna: Finns det biblioteksplaner? Har allmänheten fått säga sitt? Är neddragningarna i nivå med vad allmänheten behöver? Har de lokala myndigheterna tagit råd från professionella? Till sin hjälp har ledamöterna också fått CILIP:s guide "What Makes a Good Public Library Service". CILIP påpekar också att de allmänna biblioteken visserligen inte kan vara oberörda av det finansiella läget men att de är lagstadgade allmänna institutioner och inget man kan välja bort.

(www.cilip.org.uk)

Samordnad protest

Samordnade protester mot biblioteksnedläggningar är under planering, skriver The Guardian. De ska äga rum i februari, samtidigt som kommunfullmäktige i landet slutgiltigt beslutar om neddragningar i budget. Det handlar om att mellan 800 och 1 000 bibliotek är i riskzonen. Lokalt har protesterna redan börjat med sk "read-ins" med tal av engagerade låntagare, författare, fackföreningar, bibliotekarier och politiker. Nu går man till samlad aktion mot alla ogenomtänkta neddragningar i landet.

USA

Wikileaksdebatt

Reaktionerna har varit starka efter det att Library of Congress i december blockerade tillgängligheten till Wikileaks webbsida från alla sina datorer, inklusive dem som används i läsrummen. Library of Congress har meddelat att gällande lag tvingar federala organ att skydda hemligstämplad information.

Många av landets bibliotekarier har fördömt bannlysningen av Wikileaks. Citat ur både USA:s konstitution och ALA:s Library Bill of Rights har använts, och man har till och med gjort jämförelser med bokbränning. Andra röster har däremot lovordat Library of Congress för beslutet och ansett det vara förnuftigt. Det handlar inte om yttrandefrihet utan om stulen egendom och information, menar de som är positiva. Andra påpekar att det trots allt inte är några svårigheter att nå informationen. Det kan man klara från egna datorer och utan skattefinansierad hjälp.

Det hela är dock knepigare än så. Forskarna i Congressional Research Service (kongressens forskarservice) är förhindrade att citera läckt information till kongressen. På så sätt undermineras deras arbete. De kan visserligen använda sina egna hemdatorer, men får då inte citera direkt utan måste hitta sekundärkällor såsom tidningar. Wikileaks väcker många frågor om censur, blockering av webbplatser, hur man behandlar "whistleblowers", regeringens transparens, övernitisk hemligstämpling etc. Det är ständigt aktuella ämnen som nu ställs på sin spets.

Diskussionerna om Wikileaks under det stora biblioteksmötet ALA Midwinter Meeting i januari kommer naturligtvis att redovisas senare liksom så småningom också ALA:s ståndpunkter. Hur kommer den amerikanska biblioteksvärlden att agera och framför allt få lov att agera?

Tänk på miljön – låna en bok!
Biblioteket är ett hållbart alternativ.
 Läs mer i BBL: www.biblioteksbladet.se

Biblioteksskräcken inom högre utbildning

Köpa eller låna hos biblioteksfilialen? Leta i föräldrarnas bokhyllor eller efterlysa på Facebook? Ladda ner eller kopiera böcker? Strategierna varierar när studenter skaffar sig kurslitteratur och det är inte givet att de använder sig av universitetsbiblioteket.

ISIN UPPSATS "KURSLITTERATURDILEMMAT" undersöker Jörgen Leidebrant hur jakten på kurslitteratur påverkas av sådant som ekonomi och geografisk närhet till bibliotek och boklådor. Här finns förväntade slutsatser som att den student som arbetar vid sidan av studierna inte har lika gott om tid att leta som den som "bara" pluggar, men att han eller hon å andra sidan har bättre ekonomiska förutsättningar att köpa böcker.

Trots många år av politiska ambitioner att komma till rätta med den socioekonomiska snedrekryteringen till högre utbildning dominerar fortfarande studenter som kommer från hem med studievana.

En av de intervjuade studenterna läser genusvetenskap och är medveten om att det är "ett typiskt medelklassyndrom" att hennes pappa har nästan all den kurslitteratur hon behöver.

Men klass och bakgrund hjälper inte alltid när det gäller själva böckerna eftersom det förutsätter att studenterna läser samma kurser eller har samma intressen som föräldragenerationen samt att det rör sig om tidlös kurslitteratur.

Att det oavsett uppväxt och bakgrund inte är självklart för studenterna att vända sig till universitetsbiblioteket för att söka kursböcker förklaras av långa väntetider och dåligt bemötande, men också av studenters egen "biblioteksskräck".

Biblioteksskräcken är ett av flera intressanta spår i Leidebrants uppsats. Här intervjuas studenter som har en uppfattning om biblioteksverksamheten som något svårbegripligt och som ibland förknippas med starkt obehag. Även för de som är vana vid folkbibliotek kan universitetsbiblioteket uppfattas som skrämmande. En av studenterna beskriver att det "känns för svårt och för stort". Universitetsbiblioteket ter sig "oöverblickbart" och särskilt förstaårsstudenter har "svårt att förstå sig på själva bibliotekssystemet".

En av studenterna berättar att hon känner igen obehagskänslorna från sin grundskoletid då uppenbarligen ingen lyckades förmedla hur ett bibliotek fungerar.

En juridikstudent beskriver universitetsbibliotekssystemet som "jättesvårt" och menar att det är en utbredd

uppfattning, "folk tycker att det är läskigt". Svårigheter och obehag som, enligt studenten, skulle kunna undvikas med bättre biblioteksinformation på lägre skolnivåer.

Att känna obehag och rädsla inför biblioteksbesök är ett etablerat fenomen. Leidebrant hänvisar bland annat till Cecilia Herdenstams uppsats, "Library anxiety – en undersökning av psykologiska aspekter kring studenters upplevelse av sitt universitetsbibliotek".

Studenterna vänjer sig så småningom och efter några års studier avtar biblioteksskräcken. Ofta är det andra studenter som med handfasta tips visat hur man får tag på kurslitteratur och som sett till att de biblioteksovana skaffar lånekort. Att man efterhand lär känna bibliotekspersonalen underlättar, men enligt uppsatsen är det inte personalen som hjälper studenter över den mentala tröskeln till universitetsbiblioteket.

När det gäller att hitta kurslitteratur kan bibliotekarier vara till hjälp, men också fungera avskräckande. Studenter berättar om möten med bibliotekarier som är "gulliga och duktiga", men också om de "bittra" och föga hjälpsamma. Flera studenter är övertygade om att bibliotekarier har fördomar mot jurister. En juridikstudent beskriver hur hon för att få hjälp känner sig tvungen att "spela med" när bibliotekarier klagat på besvärliga jurister som stjälar böcker.

Samtidigt inser studenterna att bibliotekariernas fördomar kan vara befogade. När studenter letar efter juridisk kurslitteratur som enligt bibliotekskatalogen ska finnas inne, kan boken vara försvunnen. Det är också vanligt att centrala sidor rivits ur.

Ett annat skäl till att studenterna inte vänder sig till universitetsbiblioteket är att de utgår ifrån att böckerna de söker inte finns.

I uppsatsen intervjuas sammanlagt sex studenter, två ekonomer, två jurister och två humanister. Det är statistiskt ett litet antal, men det är kvalitativa intervjuer som fördjupats med hjälp av bakgrundsintervjuer med bibliotekarier på Stockholms universitetsbibliotek, Södertörns högskolebibliotek och Uppsala universitetsbibliotek. Leidebrant refererar dessutom tidigare forskning och rapporter om studenters förhållande till kurslitteratur.

Jörgen Leidebrant: Kurslitteraturdilemmat. En undersökning av hur universitetsstudenter söker sig fram till och får tag på sin kurslitteratur.

MAGISTERUPPSATS I
BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN
BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP,
BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2010.

Nytt år nya lärdomar

2008 gjorde Stockholms studentkår en enkät om studenternas inställning till kurslitteratur i e-format. Jörgen Leidebrant har tittat närmare på studenternas attityd till e-böcker där det finns viss förväntan på att låna e-böcker via universitetsbiblioteket. Samtidigt ger studenterna uttryck för att de föredrar pappersböcker som kurslitteratur. En av ekonomistudenterna som framhålls som representativ tycker helt enkelt inte om att sitta framför datorn och läsa. En av juristerna menar att det inte hjälper att vara uppväxt med tv-spel – när det gäller studier vill han kunna bläddra. Dessutom ger pappersböcker bättre överblick över texternas längd.

Gällande tidigare undersökningar av studenters förhållande till kurslitteratur påpekar Jörgen Leidebrant att de ofta har initierats av BIBSAM.

1994-1995 genomförde BIBSAM utredningen "Studenternas bibliotek", med anledning av de problem som högskolebiblioteken upplevde i samband med en markant ökning av studenttillströmningen. En annan rapport, "Studenten och biblioteket, en användarundersökning av fyra högskolebibliotek", gjordes 1998 och föranleddes av högskoleexpansionen.

Jörgen Leidebrants uppsats tar avstamp ett drygt decennium senare efter ytterligare expansion och ökat antal studenter.

Uppsatsen har genomgående ett studentperspektiv, om sökandet efter kurslitteratur som del av studenternas läroprocess. Men det framgår också att kurslitteratur skapar ett särskilt dilemma från bibliotekens perspektiv: Samtidigt som det ingår i lärosätesbibliotekens uppdrag att ge service till studenterna är kurslitteratur arbetskrävande, den tar mycket plats och är inget långsiktigt förvärv eftersom böckerna snabbt kan bli inaktuella. Den motsättningen har knappast blivit mindre av att kraven på att lärosätena ska vara ekonomiskt effektiva har ökat i takt med expansionen och allt fler studenter.

Googlade ordet *biografdöd*: 12 900 träffar.

Minns min barndoms bio i Huskvarna. Men vad fasiken hette den nu? Huskvarnabiblioteket visste snabbt besked: *Arkadia*. Så var det ju!

Den som inte nöjde sig med det lokala bioutbudet kunde ta bussen in till Jönköping – där låg biograferna som på ett pärlband längs Östra Storgatan. Idag är alla borta – och ersatta av ett gigantiskt biopalats i SF:s regi. Det totala antalet platser är säkert färre. Men antalet salonger är förmodligen lika stort som när jag var barn.

Till det kommer en i Jönköping livaktig Folkets Bio med egen salong, regelbundna visningar i stadsbibliotekets biograf samt en årlig, lokal filmfestival. När den i förfölj firade tioårsjubileum nåddes rekordsiffran 5 361 besök.

Varför skriva om detta? En rubrik i Dagens Nyheter fångade mitt intresse: *Lysande år för bio*. Förra året gjordes bortåt 18 miljoner biobesök. Näst högsta siffran sedan 50-talet. Endast året dessförinnan – då Millenniefilmerna drog fulla hus – var bättre. I och för sig betydligt färre än vad biograferna samlade innan tv:s intåg i de svenska hemmen. Men hur har det låtit genom åren? Ett evigt gnöl om biodöd (nästan 13 000 nästräffar som konstaterat). Var det inte tv:n som skulle ta bion av daga, så var det video- och dvd-utbudet.

"Biograferna idag är en av de få platser där man får koncentrera sig på filmen utan störande brus från omgivningen", konstaterar en branschföreträdare i DN-artikeln.

Något som känns igen kanske? Men från helt andra kulturella arenor och Biblioteksbladet mer närstående. Film liksom böcker funkar, trots – eller tack vare – allt annat som finns till hands.

Samtidigt har inte biograferna suttit med armarna i kors. De tekniska satsningarna har varit och är omfattande. Och utbudet har vidgats. Några dagar före jul njöt jag av en operaföreställning (Salome av Strauss, från Bologna) i just en av SF:s biosalonger i Jönköping. Den var inspelad. Folkets Hus och Parker har gått ett steg till och sänder direkt från såväl Metropolitan i New York som Dramaten i Stockholm. Storstädernas kultur når bokstavligt direkt till svenska småorter som Boxholm och Ulricehamn. De digitala sändningarna skall nu utvidgas med storkonserter i populärgenren läser jag i en annan DN-artikel.

Tradition och förnyelse hand i hand. Känns kanske också igen från biblioteksvärlden? Men framförallt har man inte lyssnat till dysterkvistar och domedagsprofeter som predikat död och förintelse. En lärdom.

Just kategorin dysterkvistar och domedagsprofeter har firat triumfer i samband med den privatiseringsdebatt som uppstått i samband med Nacka kommuns vilda planer (typiskt nog blev det inte alls samma debatt när Linköpings kommun häromåret tog in anbud för drift av sina biblioteksfilialer, men Östgötakommunen ligger ju bevars flera mil från huvudstaden).

Själv undrar jag om en privatiseringsvåg inom Folkbibliotekssverige verkligen är att vänta. I Linköping förblev filialerna kommunala. Skolor, vårdcentraler och äldreboenden är nog mer lukrativa för privatföretagare.

Eller som gamle kulturministern Bengt Göransson berättade för mig över en lunch för en tid sedan. Han hade för många år sedan kallats in till en Dalakommun av oroliga partivänner för att stoppa en planerad biblioteksprivatisering. På arbetarkommunens möte gjorde han dessa besvikna genom att inte – som begärt – tala emot upphandlingen. Han gav bara ett litet råd: begär bankgaranti av företaget som vill ta över.

Någon utförsäljning blev det inte.

– Jag var helt lugn, det är företag på obestånd som alltid kan lägga orimliga bud, de har ju inga pengar att förlora...

Se där en annan lärdom att bära med sig så här på det nya året.

Notiser

Kulturrådets nya styrelse

KRITIK HAR redan hörts kring regeringens utnämning av Kulturrådets nya styrelseledamöter. Det är framför allt en av de nya ledamöterna, dokumentärfilmaren Martin Borgs, som provocerat delar av kultursfären. Han är också pr-konsult och har jobbat på uppdrag för Timbro, dvs som högerlobbyist. Något som naturligtvis sticker i ögonen när kulturministern tidigare signalerat att sådana förhållanden inte är förenliga i samband med exempelvis de nya reglerna för tidskriftsstödet. Den andra nya ledamöten är Stockholms stadsteaters chef Benny Fredriksson. Styrelsen består även av Kulturrådets nuvarande generaldirektör Kennet Johansson, professor Karin Helander, professor Lars Strannegård och fonddirektör Mats Wallenius. Kerstin Brunnberg fortsätter som ordförande. Kulturrådets nya styrelse sitter fram till slutet av 2013.

– Styrelsen för Statens kulturråd har en strategisk roll för kulturens utveckling i hela landet. Den nya styrelsen representerar både kontinuitet och förnyelse men har också gedigen sakkunskap och bredd, säger Lena Adelson Liljeroth.

Inom kort hoppas regeringen att ha utsett ytterligare två nya ledamöter. Eftersom konstnären Marianne Lindberg de Geers förordnande gick ut förra året hoppas många att det bereds plats för konstnärliga utövare i Kulturrådets styrelse.

2010 års mest recenserade titlar

LISTAN BYGGER på de recensioner av 1 747 nya titlar som SvB.se länkat till från sin recensionssida under 2010. Endast recensioner som finns publicerade på nätet ingår. Tråkigt nog recenseras barn- och ungdomsböcker så pass lite att de inte finns representerade alls på listan. Värt att notera är att deckarförfattarna – med några få undantag – lyser med sin frånvaro och att flertalet kan rankas som högklassiga författare och berättare. Däremot är det uppenbart att det finns en tendens att kritiker skriver om samma böcker.

1. *Håpas du trifs bra i fängelset*, Susanna Alakoski 40
2. *Lilla stjärna*, John Ajvide Lindqvist 33
2. *Minnen*, Torgny Lindgren 33
3. *Darling River*, Sara Stridsberg 32
4. *Paganinikontraktet*, Lars Kepler 29
4. *Vänner för livet*, Per Hagman 29
4. *Blodläge*, Johan Theorin 29
5. *Just kids*, Patti Smith 28
6. *Utrensning*, Sofi Oksanen 27
6. *Postcard Killers*, Liza Marklund och James Patterson 27
7. *Mäktig tussilago*, Maja Lundgren 26
7. *Kniven i hjärtat*, Björn Ranelid 26
7. *Min kamp*, Karl Ove Knausgård 26
7. *En liten bok om ondska*, Ann Heberlein 26
8. *Mot ännu en sommar*, Janet Frame 25
8. *En öppen vinter*, Ulf Lundell 25
8. *Elefantkötarens barn*, Peter Hoeg 25
9. *Den röda grevinnan*, Yvonne Hirdman 24
9. *Å alla kära sysstrar!* Ebba Witt-Brattström 24
9. *Jupiters öga*, Oline Stig 24

Källa: Svensk Bokhandel

Appar, Bloppis och Wikiläcka

ÅRETS NYA ord har satts samman av Språkrådet.

Det handlar om ord som anspelar på årets händelser men det kan också vara ord som varit aktuella på annat sätt. De nya orden skapas överallt. Det avgörande är att de har fått bred spridning. Orden samlas in genom förslag från allmänheten men även genom att Språkrådet konsumerar media.

– Om orden kommer i tidningen eller man hör dem i radio eller på tv, är viktigt. Men också Facebook och kända bloggar sprider uttryck väldigt snabbt, säger Birgitta Lindgren.

Många ord stannar för evigt medan andra blir mer kortlivade.

Några nyord från 2010:

App: Program som laddas ned från nätet till en mobiltelefon.

Askänka: Person som väntar på att make som stoppats av aska från vulkanutbrottet på Island ska komma hem.

Bloppis: Försäljning av saker man tröttnat på via en blogg.

Cykelbarometer: Apparat som registrerar hur många cyklar som passerar en viss punkt.

Kaffeflicka, ny betydelse: Ung kvinna som bjuds in som "något sött till kaffet" på en herrmiddag (aktuellt i samband med skandalboken om kungen).

Köttklister: Ämne tillverkat av djurblod som kan användas för att klistra ihop mindre köttdelar till något som ser ut som hela köttstycken.

Kalsongbombare: Terrorist som gömt en bomb i sina kalsonger.

Rit-avdrag: Avdrag för it-tjänster, jmf med Rut- och Rot-avdrag.

Serieskytt, ny betydelse: Person som vid flera tillfällen skjutit mot folk.

Wikiläcka: Läckande av hemlig uppgift via webbplatsen Wikileaks.

ÅE

ÅE

Biblioteket flyttar in i butik

NÄSTA ÅR flyttar biblioteket i småländska Lidhult in i den lokala ICA-butiken. Biblioteksfilialen i det gamla kommunhuset får flytta eftersom ett stort företag visat intresse för att hyra lokalerna. Enligt bibliotekschefen Anne-Lise Fäldt var tanken att biblioteket först skulle flytta in i Lidhults skola men det sa kommuninvånarna nej till på grund av otillgängligheten. Istället ska Ljungby kommun tillsammans med ICA i Lidhult finansiera renoveringen av butikslokalen för 1,8 miljoner. I slutet av nästa år beräknas ombyggnaden att vara klar.

– Tanken är att det ska vara ett bibliotek kombinerat med medborgarkontor, café och turistkontor, berättar bibliotekschefen.

Tidigare var biblioteket öppet tolv timmar i veckan men nu ska öppettiderna bli desamma som butiken har, dvs 60 timmar i veckan. När det gäller bemanningen hoppas bibliotekschefen Anne-Lise Fäldt på olika tekniska lösningar. Hon understryker att kommunpolitikerna alltid sett till att investeringsbehovet varit tillfredställande. Jenny Svensgård är filialföreståndare för biblioteket och projektledare från kommunens sida.

– Det kommer att betyda jättemycket för bygden. Biblioteket blir centralt placerat och man kommer inte att missa att det finns ett bibliotek i Lidhult. Det kommer säkert komma många fler och låna böcker, säger hon till Sveriges Radio.

Ljungby kommun har i dagsläget ett huvudbibliotek, tre filialer och en bokbuss.

ÅE

ÅE

Notiser

FOTO: THRON ULBERG

Torgny Lindgren.

Författargåva till bibliotek

Författarna **TORGNY LINDGREN** och **FOLKE ISAKSSON** skänker sina arkiv till Umeå universitetsbibliotek. De bägge författarna har överlämnat originalmanuskript och andra handlingar till Forskningsarkivet vid Umeå universitetsbibliotek. Materialet tar upp fem hyllmeter. Torgny Lindgrens gåva består till största delen av hans handskrivna manuskript och utkast i kollegieblock. Här återfinns bland annat arbetsmaterialet till böckerna *Hummelhonung*, *Dorés Bibel* och *Norrlands Akvavit*. Folke Isakssons gåva innehåller manuskript, dagböcker, korrespondens, klipp och fotografier från hans drygt sextioåriga författarskap.

Handlingarna kommer att ingå i universitetets handskriftssamling som sedan tidigare innehåller ett författararkiv med bland andra Sara Lidman, Helmer Grundström och Björn-Erik Höjjer.

ÅE

98 tidskrifter får stöd

GALAGO, **BIBLIS** och **Sheriffi** är exempel på nya tidskrifter som får stöd av Kulturrådet enligt den nya förordningen som trädde i kraft vid årsskiftet. Det innebär att från och med nu måste tidskrifter för att få stöd vända sig till "en allmän publik med kulturdebatt i vid mening och/eller huvudsakligen ge utrymme för analys och presentation inom kultur och konstarter". Mer konstarter och mindre samhälle och debatt således.

Detta har Kulturrådets referensgrupp haft att förhålla sig till under den gångna höstens arbete med fördelningen. Men Gunilla Kindstrand, ordförande i referensgruppen, säger i ett pressmeddelande att referensgruppen anser att den nya definitionen ger utrymme för att arbeta efter den grundläggande principen att kultur- och samhällsdebatt inte låter sig skiljas åt utan snarare kan betraktas som varandras förutsättningar.

– Generellt för vår bedömning gäller att det inte enbart handlar om vad som behandlas, utan mer om hur det görs.

För att komma ifråga för stöd ska tidskriften innehålla fördjupning, analys och vara produkt av ett tydligt redaktionellt arbete. Behovet av stöd till utveckling och förnyelse hos etablerade kulturtidskrifter balanseras mot vikten av att släppa in nya aktörer för att främja dynamik i sektorn.

– Kvalitetsgranskningen syftar i grunden till att främja kulturell pluralism och internationellt samspel, att stödja konstnärligt skapande och ge plats för konstens förmåga att gestalta och bryta mönster, säger Gunilla Kindstrand.

Hur blev det då? Många beförde att mer samhällsorienterade tidskrifter skulle bli av med sitt stöd. Så blev det inte riktigt, tex har den häromåret omdebatterade tidskriften *Mana* fått höjt stöd, liksom *Arena* och *Expo*. Tidskriften *Bang* ligger kvar på samma nivå som tidigare men tidskrifter som

Afghanistan-nytt, *Pockettidningen R* och *Socialpolitik* får sänkt stöd.

Sammanlagt får 98 tryckta kulturtidskrifter dela på 17,5 miljoner kronor 2011 (jmf 2010: 102 tidskrifter). I den absoluta stödtoppen återfinns *Ord & Bild* och *Glänta* som får 700 000 kronor vardera, följt av *Karavan* och *Bang* som får 625 000 respektive 600 000 kronor. Lägsta bidraget, 15 000 kronor, gick till en tidskrift. Tio tidskrifter kvalificerade sig för den näst lägsta bidragsnivån, 25 000 kronor. Åtta tidskrifter som tidigare inte fått stöd beviljades bidrag:

Biblis – kvartalstidskrift för bokvänner, 50 000:-

Galago, 100 000:-

Independent World Report, 50 000:-

Kulturtidskriften Zenit, 50 000:-

Magasin NIC, 50 000:-

Serieblaskan, 25 000:-

Sheriffi, 100 000:-

Tawasol, 25 000:-

13 nätbaserade tidskrifter får 1,1 miljon kronor i bidrag 2011 (jmf 2010: 16 nätbaserade tidskrifter). Högsta stödsumman, 150 000:-, får *Tidningen Kulturen*. Tre nätbaserade tidskrifter som tidigare inte fått stöd beviljas bidrag 2011: *eProvins* (70 000:-), *Latinamerika.nu*, (25 000:-) samt *Romani E Journal* (50 000:-).

Den nya förordningen hävdar numera att tidskrifter inte behöver visa förlustsiffror för att vara berättigad till stöd, vilket innebär att betydligt fler tidskrifter har rätt att söka stöd från Kulturrådet.

127 tryckta tidskrifter sökte stöd för 2011, lika många sökte stödet 2010. 29 nätbaserade tidskrifter sökte stöd för 2011, motsvarande siffra 2010 var 30.

HZ

På nya jobb

PIA BORRMAN, processchef för Biblioteken Sol-lentuna, börjar sitt nya jobb som utvecklingsledare för barn- och ungdomsverksamheten på Regionbibliotek Stockholm. Hon efterträder Lena Lundgren som går i pension i mars 2011.

– Det känns både fantastiskt och lite läskigt att efterträda en sådan legend som Lena. Samtidigt får jag tänka bort det och inse att det nu är jag som ska sätta avtryck på mitt sätt, säger Pia Borrmann som arbetat som barn- och ungdomsbibliotekarie i ett tiotal år.

PR-bibliotekarien och översättaren **ANNA GUSTAFSSON CHEN** lämnar Internationella Biblioteket (IB) för att jobba på marknadsföringsavdelningen på TPB. I mitten av februari börjar hon sitt nya arbete. Hon ser fram emot att sätta sig in i sitt

nya arbete på TPB även om hon kommer att sakna sina gamla arbetskamrater.

– Det kommer att bli exotisk att jobba på en så pass helsvensk arbetsplats. Hälften av mina arbetskamrater på IB har ju sina rötter i andra länder. Å andra sidan jobbar ju även TPB med mångspråkighet, säger Anna Gustafsson Chen.

NICK JONES blir ny bibliotekschef i Huddinge. Han tillträder sitt nya jobb i mitten av februari. Det är ännu oklart vem som blir hans efterträdare som resultatenhetschef i Bibliotek Nacka Forum.

GÖRAN SCHMITZ har slutat på Malmö stadsbibliotek och är från 1 februari i år ny bibliotekschef i Lomma. Och **REBECCA BACHMANN**, tidigare Regionbibliotek Stockholm, blir ny bibliotekschef på Lidingö.

ÅE

Notiser

Miljoner till kompetenslyft

BIBLIOTEKEN i Sörmland, Västmanland och Örebro får närmare 11 miljoner i EU-stöd för ett kompetenslyft av personalen. Genom "KompoBib 2020 – rätt kompetens i framtidens bibliotek" får cirka 500 anställda på sextio bibliotek möjlighet att utbilda sig för att höja sin kompetens. Totalt 11 miljoner kronor fördelas till kompetensutveckling av personalen vid folk-, sjukhus- och länsbiblioteken i 30 kommuner. Pengarna kommer från Europeiska Socialfonden och ska användas till projektet som pågår i två år med start 2011.

– Vi vet att det finns gemensamma behov hos biblioteken att bli bättre på att förstå och använda nya sociala medier, se nya målgrupps behov och att arbeta med ständiga förändringar och utveckling, säger Ulrika Westin, omvärldskoordinator Kultur Sörmlands kommuner och landsting i samverkan och ansvarig för utvecklingen av projektet.

– Att utveckla lärandemiljöer på biblioteken är centralt i projektet och samverkan mellan olika bibliotek ska fördjupas under hela projektetiden för att gemensamt bidra till regionens utveckling, säger Ulrika Westin i ett pressmeddelande.

ÅE

De statliga satsningarna på kultur

STATEN, LANDSTINGEN och kommunerna satsade tillsammans nära 23 miljarder kronor på kultur 2009. Av dem bidrog staten med 45 procent, landstingen med 14 och kommunerna med 41 procent. De svenska hushållen spenderade sammanlagt drygt 45 miljarder på kultur och media varav cirka 8 miljoner gick till inköp av teknisk utrustning – allt enligt Kulturrådets rapport "Kulturens finansiering 2008–2009".

När det gäller satsningarna på kultur prioriterade staten att lägga pengarna på folkbildning, landstingen på scenkonst medan kommunerna prioriterade biblioteken. Kommunernas största utgiftspost är alltså folkbiblioteken och står för en andel om 40 procent av de sammantagna utgifterna på kulturområdet.

Hur medlen fördelats per kulturområde har inte förändrats nämnvärt.

Folkbildning (dit räknas studieförbunden och folkhögskolorna) är det område som får absolut mest stöd av staten, 32 procent. Bibliotek, litteratur och kulturtidskrifter hamnar procentuellt i jämförelse ganska långt ner på listan av statlig finansiering av kultur – 3 procent.

Kultur är samtidigt en liten del av statens, landstingens och kommunernas totala budgetar. För stat och landsting utgör bidrag till kultur endast cirka en procent av budgeten och för kommunerna cirka två procent av de totala nettokostnaderna. Landstingen har under senare år i högre grad än staten och kommunerna ökat sin andel av finansieringen till kulturen.

Det är stora skillnader på hur mycket som satsas på kulturen i olika delar av landet. De kommuner som satsade mest 2009 bidrog med 2 000 kronor per invånare och de som satsade minst ca 400 kronor. Helsingborg, Vara och Emmaboda gav procentuellt mest i landet i kommunalt stöd till kulturen. Landstinget i Västra Götaland gav 623 kronor per invånare till kultur och toppade den listan. Landstinget i Stockholm gav procentuellt minst, 177 kronor per person.

Den regionala nivån i Västra Götaland var också den som i jämförelse med andra landsting i Sverige satsade mest på biblioteksområdet, drygt 24 miljoner.

De sammanlagda utgifterna för hushållens kultur- och mediakonsumtion 2009 uppgick till cirka 45,2 miljarder kronor. De största posterna var inköp av tv, tv-avgiften samt abonnemangskostnader för kabel- och satellit-tv. Totalt utgör media- och kulturkonsumtionen cirka 4,7 procent av hushållens utgifter.

Kulturrådet gör vartannat år en analys av finansieringen av den svenska kulturen. Underlaget till rapporten kommer från olika källor och är därför inte helt jämförbart varken mellan de tre offentliga finansierarna och hushållen eller i uppdelningen mellan de kulturområden som ingår. Trots dessa invändningar, menar Kulturrådet att rapporten ger en god inblick i hur offentliga medel används inom kulturområdet och vad hushållen väljer att konsumera.

HZ

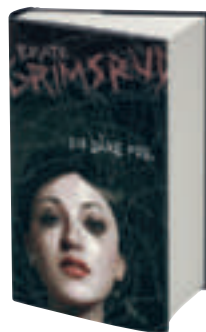
Unik dubbelnominering

NOMINERINGARNA TILL Nordiska rådets litteraturpris 2011 är klara. Den norsksvenska författaren Beate Grimsrud blev dubbelnominerad för sin roman *En dåre fri*. Det är första gången i prisets femtioåriga historia som det inträffar. Beate Grimsrud skrev romanen först på svenska därefter på norska.

– Först tänkte vi att detta inte var möjligt men efter en diskussion kom vi fram till att det är att betrakta som två verk. Det är alltså inte frågan om någon översättning utan hon har skrivit romanen två gånger på olika språk, säger Eva Smekal, sekreterare i Nordiska rådets bedömningskommitté.

Även Anna Hallbergs diktsamling *Kolosseum* är nominerad till priset. Övriga nomineringar är:

Stigninger og fald av Josefine Klougart samt *Vågen* av Harald Voetmann (Danmark).

Flugtämjaren av Erik Wahlström samt *Herra Darwinin puutarhuri* (Herr Darwins trädgårdsmästare) av Kristina Carlson (Finland).

Milli trjáanna (Bland träden) av Gyrdir Elíasson samt *Rennur upp um nótt* (Stiger upp om natten) av Ísak Hardarson (Island).

En dåre fri av Beate Grimsrud samt *Innsirkling* av Carl Frode Tiller (Norge). *Útsýni* (Utsikt) av Tóruddur Poulsen (Färöarna).

Det tatuerade budskapet av Kristian Olsen

Aaju (Grönland).

Blues från ett krossat världshus av Sonja Nordenswan (Åland).

Bármoáirras (Paradisets stjärna) av Kerttu Vuolab (representerar det samiska språkområdet).

I april 2011 offentliggörs vem som får Nordiska rådets litteraturpris.

ÅE

Lösning till Dubbelkrysset i BBL nr 10/2010

- A** Kryllar det av strax före val. *Löften*
B Oktan för bensin. *Enhet*
C Fem barn per dagispersonal. *Norm*
D Sådan vind kan vara iskall. *Nordlig*
E Något att sova i. *Alkov*
F Drag för två. *Rockad*
G Grovt textilmaterial. *Tweed*
H Hör man ibland med sprattel. *Hormon*
I Skönlitterär genre med sakligt innehåll. *Essä*
J Kan man kanske av reklamerbudande. *Lockas*
K Kan få flygpassageraren att haka till. *Luftgrop*
L Kunde Titanic trots allt. *Sjunka*
M Så kan det gå när ett blir två. *Isär*
N En tidsfråga. *När*
O Vilorum. *Grift*
P Ett råskinn bland fåglarna. *Storlabb*
Q Körnsär, revisor och lots. *Yrken*
R Fick en fatwa 1989. *Rushdie*
S Hans pappa kunde ofta brusa upp. *Emils*
T Kan ta beslut i kommunalpolitiken. *Nämnd*
U Ärkebiskop i Lund 1138–77. *Eskil*
V Bör nog en partisekreterare vara. *Nitisk*

Lösning: Ur Lennart Hellsing, Syrénen

*Syrénen kom med turkarna till Wien.
Till glädje för oss människor och bin.
Kring alla torp och stugor nu den bär
den sekelskiftesdoft som vi har kär.*

Få klarade skjuttestet

MAN BRUKAR tala om att böcker kan rädda liv. Den amerikanska författarsammanslutningen Electric Literature företog sig nyligen att undersöka saken genom att utföra ett skjuttest på några utvalda verk. Det visade sig att få av dessa klarade att behålla kulan innanför ramarna – varken Adam Levins bok *The Instructions* på 1030 sidor eller läsplattan Kindle stod pall. I slutändan var Joshua Cohens *Wits* den enda att verkligen rekommendera. Annars fungerar det nog att lite diskret smuggla ner Karl den XII:s bibel innanför västen när du går ut.

Länk till youtube-klippet: http://www.youtube.com/watch?v=-BSUmLAQG-4&feature=player_embedded

KRISTIAN FREDÉN

SHB läggs ned

ENLIGT BESLUT av riksbibliotekarie Gunnar Sahlin kommer Svensk historisk bibliografi (SHB) att läggas ned vid årsskiftet. Därmed upphör Sveriges mest heltäckande ämnesbibliografi som betjänar flera historiska discipliner.

SHB omfattar åren 1771–2010 och innehåller över 95 000 publiceringsposter som handlar om svensk historia. Sedan 1977 är SHB en deldatabas i Libris, den nationella katalogen för forskningsbiblioteken. Tillsammans med de närmare 10 000 poster som ryms i Carl Gustaf Warmholtz' *Bibliotheca historica sueo-gothica* har historia som enda disciplin i landet en ämnesbibliografi som sträcker sig tillbaka till medeltiden. Detta har varit och anses fortfarande vara ett ovärderligt arbetsredskap för landets största humanistiska forskningsämne – oavsett inom vilken disciplin eller vid vilken institution man verkar.

Men från årsskiftet 2011 upphör all uppdatering av SHB. Det sker parallellt med lanseringen av KB:s arbete med att presentera en digitaliserad version av de tryckta bibliografierna. Historia kommer därmed att ha en digital bibliografi som startar med publiceringsåret 1771 och som slutar 2010.

Som motiv för nedläggningen hänvisar riksbibliotekarien till den nationella forskningsdatabasen SwePub. Den lanserades i slutet av november förra året och är en söktjänst som samlar svensk vetenskaplig publicering. Men Jonas Nordin, fil dr och docent i historia tillika anställd forskare vid KB, menar

att SwePub inte kan tjäna som ersättning för SHB. Och detta har han framfört i en skrivelse till riksbibliotekarien. I den lyfter Jonas Nordin bl a fyra problem med SwePub. Han skriver:

"Det finns inget självändamål med att underhålla två parallella databaser och SHB kunde förvisso läggas ned om SwePub medgav samma möjligheter. Så är emellertid inte fallet. Bland problemen med SwePub kan nämnas: (1) att det inte går att utsöka svensk historia; (2) att den bara omfattar den forskning som bedrivs vid universitet och högskolor; (3) att den bygger på egenrapportering; (4) att den inte är kopplad till Libris.

För att illustrera ovan nämnda problem görs en statistisk jämförelse av posterna i SwePub respektive SHB: För publiceringsåret 2009 omfattar exempelvis SwePub 655 poster inom forskningsämnet historia som helhet (alltså både svensk och utländsk historia), medan SHB omfattar 2 218 poster enbart inom svensk historia. Även om man vidgar sökningen i SwePub till samtliga historisk-filosofiska ämnen stannar det vid 1 635 träffar. Hur man än vänder på det är huvuddelen av de skrifter som behandlar svensk historia osynliga i SwePub. Det innebär, lågt räknat, att över 70 procent av den historiska forskning som hittills varit synlig i Libris i framtiden kommer att osynliggöras. Det kommer därmed, menar Jonas Nordin, att kräva långt större möda för forskare, studenter och allmänhet att söka efter recensioner, tidskriftsartiklar, antologibidrag och i viss mån även monografier som behandlar svensk historia.

I sin skrivelse till riksbibliotekarien föreslår Jonas Nordin att beslutet om nedläggning bör skjutas upp till dess att en fullgod ersättning/lösning etablerats. Bland annat kunde möjligheterna till extern finansiering (Riksbankens jubileumsfond) undersökas liksom om det kan tänkas finnas flera aktörer som är beredda att stödja bibliografin.

"SHB är en viktig del av KB:s kärnverksamhet och dess betydelse minskar på intet sätt i den prognostiserbara framtiden", menar Jonas Nordin.

SHB har sedan länge administrerats inom ramen för en heltidstjänst. För närvarande är den uppdelad som deltidssyssla på tre bibliotekariéer som även har andra arbetsuppgifter och alltså sköter detta under en eller två dagar per vecka.

En inte alltför långsökt tolkning är att nedläggningen av SHB även är ett led i KB:s försök att reda upp en bekymmersam ekonomisk situation.

HZ

”– Adjö sa räven. Nu skall du få höra min hemlighet. Den är mycket enkel: det är bara med hjärtat som man kan se ordentligt. Det viktigaste är osynligt för ögonen.”

DEN POETISKA OCH filosofiska sagan *Lille prinsen* av Antoine de Saint-Exupéry från 1943 är så förtätd av visdom och kloka ord att dess betydelse hotar att upplösas och försvinna ut i rymden, bort från läsaren tillbaka till prinsens egen planet B 612. Men rävens hemlighet förföljer mig på ett irriterande sätt. Det har den gjort sedan jag i tolvårsåldern första gången läste sagan och det gör den fortfarande över trettio år senare. Kanske för att just dessa ord kommit till mig de få gånger i livet som jag drabbats av illvilja eller ondska. Jag förstår inte varför. Prinsens möte med räven mot slutet av berättelsen har ju ett uppbyggligt syfte: det är inte målet utan resan som gör mödan värd. Vid den här punkten av berättelsen ska bitarna falla på plats, men vad innebär det som räven säger egentligen? Det förklarande ljuset höljs i dunkel.

Rävens råd till prinsen rymmer både aforismens lätt-köpta banalitet och kunskapsteorins paradoxer: vi ser det vi vet eller vi vet det vi ser. I rävens hemlighet finns också ett i världslitteraturens återkommande och ofta varierat tema på seendet: från de grekiska sagornas Oidipus som straffar sig själv med blindhet eller Teiresias den blinde som fått siargåvan, till John Bergers klassiker, essäboken *Konstens att se*, där han mästertligt manifesterar sin egen devis: att se med nya ögon är att återfödas.

I *Lille Prinsen* betonas kanske tydligare än någon annanstans känslans dimension på seendet. Efter en odyssee mellan planeter och möten med självupptagna människor, träffar prinsen räven som lär honom kärlekens och vänskapens filosofi. Fram till dess är de Saint-Exupérys barn-vuxensaga en smågullig historia vars budskap inte går att ta miste på. Mötet med räven får prinsen att inse att en ros bland femtusen andra likadana, blir unik i de ögon som sett och värnat om just den. Rävens hemlighet är i själva verket det känslomässiga engagemangets höga visa och just därför så bedräglig och alls inte enkel som det listiga djuret låter påskina. Förutom de mänskliga vinster som finns att hämta i det-

Läst

ta vackra budskap, döljer sig inte också avgrunds djupa förluster i svekets och bedrägeriets namn och möjligheten till djup sorg? Rävens budskap förnekar en rationell hållning som kan vara nog så värdefull att ha när den inre kompassen löper amok.

För nog kan hjärtats lins grumlas lika mycket som ögats? Då kan det vara bra att ha ett par rationellt slipade glasögon till hands. I rävens budskap till prinsen ingår inga sådana. Kanske finns det därför heller ingen plats för honom på vår planet.

HENRIETTE ZORN

Föreningsnytt

Material till föreningsnytt mailas till:
pax@biblioteksforeningen.org

Första utvecklingsstödet: Ekerö satsar på skolbiblioteken

– Vilka medier använder våra elever på fritiden? Använder de flera samtidigt och hur ser de på skolbiblioteket? Det var några av de frågor vi ställde i de fokusgrupper vi genomfört under hösten, berättar Cecilia Bengtsson, skolbibliotekssamordnare i Ekerö kommun utanför Stockholm. Fokusgrupperna är en del i den satsning som kommunen gör på skolbibliotek.

Ekerö fick i våras Svensk Biblioteksförningens första utvecklingsstöd. Totalt beviljades 125 000 kronor för att skolbiblioteken i kommunen skulle kunna göra en kraftfull satsning. Målet är att skolbiblioteken ska bli mer integrerade i skolans undervisning. Man vill också få till stånd en ökad samverkan mellan såväl elever som pedagoger.

– Fokusgruppsintervjuerna genomfördes i november och just nu pågår arbetet med att sammanställa resultatet, berättar Ann-Marie Häggman Uppgård, en av de skolbibliotekarier som genomförde intervjuerna. Materialet kommer sedan att vara underlag när vi arbetar med läsfrämjandeplaner, vår medieplanering, metodutveckling osv.

Utvecklingsprojektet består av tre delar. Fokusgrupper med elever och pedagoger, analys och utredning över framtida medieresurser samt pilotbibliotek för att utveckla det interaktiva skolbiblioteket.

– Vår satsning i kombination med den nya skollagen och läroplanen har gjort att pedagogerna har blivit allt mer intresserade av skolbiblioteken, säger Cecilia Bengtsson. Vårt mål är att alla skolor ska ha en gemensam skolbiblioteksbas som sedan kompletteras med en egen inriktning på respektive skola.

I februari genomförs en konferens ”Att gå från vision till realitet – en konferens om framtidens medier och lärande”. Dessutom ordnas kurser i källkritik och informationssökning för pedagoger och skolbibliotekarier.

Under hela projektet dokumenteras arbetet och presenteras på en gemensam blogg. Cecilia Bengtsson kommer även att medverka och presentera projektet under Biblioteksdagarna i Visby 11–13 maj.

Även under 2011 utlyser Svensk Biblioteksförning möjligheten för institutionella medlemmar att söka utvecklingsstöd. Sista ansökningsdag är den 31 mars. Mer information finns på föreningens hemsida.

FAKTA EKERÖ:

Ekerö kommun har ca 25 000 invånare och ligger väster om Stockholm.

Det finns 11 kommunala F-9-skolor.

Samtliga kommunala skolor har bemannade skolbibliotek.

Totalt arbetar 8 personer (6,1 tjänst) på skolbiblioteken.

Skolbiblioteksprojektets blogg www.evsb.wordpress.com

PAX

Therese Flodqvist, Anne Appehl, Linda Spolén, Taina Lavikainen, Ann-Marie Häggman Uppgård, Rebecka Dittmer och Cecilia Bengtsson är gruppen som utvecklar Ekerös skolbibliotek. Saknas på bilden gör Carina Sandqvist.

Dags att söka resestipendier!

Medlemmar i Svensk Biblioteksförning har möjlighet att söka resestipendier. Ansökan kan göras av såväl enskilda som institutionella medlemmar. Beslut sker två gånger per år och nästa ansökningstillfälle är 31 mars. Avsikten med resestipendierna är att fördjupa den enskildes bibliotekskunskaper.

För ansökan gäller att den ska innehålla motivering samt budget. Rapport ska lämnas senast 1 månad efter hemkomst. Bidragsmottagare ska framhålla att Svensk Biblioteksförning finansierat resan när den i olika sammanhang presenteras. Stipendium kan erhållas för 100 procent av kostnaderna.

Ansökan skickas till Svensk Biblioteksförning, Att: Wiviann Wilhelmsson, Box 70380, 107 24 STOCKHOLM. E-post ww@biblioteksforeningen.org Tel 08-545 132 32.

WW

Över 3600 medlemmar vid årsskiftet

Sista december hade Svensk Biblioteksförning 3658 medlemmar (3130 enskilda och 528 institutionella medlemmar). Det är en minskning med 108 medlemmar sedan föregående år (78 enskilda och 30 institutioner). Sett över tid är medlemsantalet nu på samma nivå som före den stora Library Lovers-kampanjen.

Är du eller ditt bibliotek ännu inte medlemmar är ni varmt välkomna. Fyll i anmälningsformuläret på vår hemsida www.biblioteksforeningen.org.

Nytt nätverk för bibliotekets roll i mångspråkiga områden

Ett nytt nätverk har bildats: "Svensk Biblioteksförnings nätverk för bibliotekets roll i mångspråkiga områden." Ett bibliotek i ett mångspråkigt område möts av speciella utmaningar och förväntningar utifrån områdets breda kundunderlag vad gäller ålder, språk, bakgrund, behov och efterfrågan. Detta ställer ofta höga krav, både på personalen och på verksamheterna som bedrivs i bibliotekslokalerna, för att svara mot kundernas varierade behov på bästa sätt. Nätverket vill utveckla en ökad kontakt mellan dessa bibliotek genom att skapa ett forum:

- för erfarenhetsutbyte och diskussion av gemensamma frågeställningar
- för att inspirera till studiebesök hos varandra och till möjliga samarbeten
- där tips och goda exempel från verksamheterna kan spridas
- där önskemål om kompetensutveckling kan fångas upp
- där olika inköpskanaler för utländsk litteratur kan lyftas fram och diskuteras
- där biblioteken kan lyfta frågor som rör ökad delaktighet hos användarna och brukarinflytande i dessa områden

Arbetsgruppen för nätverket består av: Kristin Rosenberg, Bellevuegårdsbiblioteket, Malmö, Susann Ek, Lindängenbiblioteket, Malmö, Jonas Bolding, Rosengårdsbiblioteket, Malmö, Lena Petersson, Hallonbergens bibliotek, Sundbyberg, Margareta Engstrand, Sundbybergs stadsbibliotek och Sara Bengtsson, Gottsundabiblioteket, Uppsala.

Anmäl dig till nätverket genom att fylla i formuläret på föreningens hemsida. Klicka på "Nätverk" i menyn till vänster.

Påminnelse: Sista motionsdag 12 februari

Svensk Biblioteksförnings årsmöte 2011 arrangeras torsdagen den 12 maj på Wisby strand, Visby.

Sista motionsdag är lördagen den 12 februari 2011. Medlem eller grupp som önskar att viss fråga tas upp till beslut på årsmötet har att senast utsatt sista motionsdag skriftligt anmäla detta till kansliet: Svensk Biblioteksförning, Box 70380, 107 24 Stockholm.

Vinnare i medlemsutlottningen

Bland de medlemmar som betalt medlemsavgiften för 2011 hade följande tur i utlottningen.

Deltagaravgift till Biblioteksdagarna 2011

Sara Nilsson, Göta bibliotek, Borås
Anna-Stina Takala, Regionbibliotek Stockholm
Kristina Granér, Chalmers, Göteborg
Klemens Karlsson, KTH, Stockholm
Christina Demel, Linköpings universitet, Norrköping

Library Lovers-väska

Åsa Bengtsson, Malmö
Thomas Sandén, Partille bibliotek
Lil Carleheden Ottosson, Blekinge kompetenscenter, Karlskrona
Ylva Jansson, Knivsta bibliotek
Bo-Peter Paulén, Göteborgs universitetsbibliotek.

Nominera till Greta Renborgs pris!

Greta Renborgs pris delas varje år ut till ett bibliotek eller en enskild biblioteksanställd som utmärkt sig på ett speciellt sätt inom marknadsföringsområdet. Priset ska premiera god marknadsföring.

Marknadsföringen kan vara riktad utåt till olika grupper i omvärlden, kan till exempel stimulera läsglädje och kunskapssökande, gärna gentemot barn- och ungdomar. Marknadsföringen kan även vara intern eller riktad mot kommunala förtroendemän. Nomineringarna bedöms efter fem kriterier: mål, målgrupp(er), metoder, genomförande samt resultat. I fjol gick priset till Birgitta Hellman, Länsbibliotek Östergötland.

För nominering av enskild person eller bibliotek - ta kontakt med någon i juryn!

I juryn ingår:

GUNNAR SÜDOW, Göteborg (ordf),
gunnar.sudow@vgregion.se
GUNILLA BERGLUND, Stockholm,
gunilla.berglund@stockholm.se
ANDERS JOHANSSON, Helsingborg,
anders.johansson@skane.se
CONNY PERSSON, Gävle,
conny.persson@gavle.se
HENRIETTE ZORN, Stockholm,
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

Våra konferenser

**Med siktet inställt på förändring –
gör vi rätt saker på biblioteken?**

Umeå 24–25 mars

**Vad tycker barnen? Konferens om
barns perspektiv**

Stockholm 28 mars

**Nationell konferens kring
referensarbete och fjärrlån**

Stockholm 11 april

Biblioteksdagarna

Visby 11–13 maj

**Den 14:e årliga medicinska
bibliotekskonferensen**

Linköping 13–14 juni

Program och anmälan på vår hemsida
www.biblioteksforeningen.org

Kalendarium

Maila info till kalendariet: pax@biblioteksforeningen.org
för vidare info se <http://www.biblioteksforeningen.org>

23 februari, Kulturmagasinet's programsal, Sundsvall

Vilka jobbar på framtidens bibliotek? En studiedag om generationsväxling och kunskapsutveckling

Ann Fagraeus från företaget HR-akuten pratar om generationsväxling och hur man behåller och överför kunskaper inom en organisation. Marie-Louise Riton från Uppsala stadsbibliotek visar utifrån sitt bibliotek på hur man tar tillvara all den kunskap som personalen besitter och hur man ser till att hela tiden fylla på med ny kunskap som behövs. ZY-föreningens årsmöte äger rum samma dag.
ARR: Regionföreningen för Västernorrlands och Jämtlands län, ZY
MER INFO: www.ylb.se/zy/110223inbj.pdf

24 februari, Stenhamra, Ekerö

Att gå från vision till realitet

En konferens om framtidens lärande och medier. Nya läroplaner, medier och nyckelkompetenser. Vad betyder det för skola och skolbibliotek?
ARR: Skolbiblioteken Ekerö
MER INFO: www.ekero.se/t/UnderPage.aspx?id=1791

3-4 mars, Edinburgh

EDGE2011

Attending this conference will provide you with the opportunity to find out first hand how others are making the savings required by using shared services to create outstanding buildings, regenerate social deprivation areas and continually move forward with better services at less cost.
ARR: The City of Edinburgh Council
MER INFO: edge2010.wordpress.com

10 mars, Stockholm, Försvarshögskolan, campus KTH

Patentsökning - öppna källor och kommersiella databaser

Seminarier vänder sig i första hand till informations-specialister på forskningsbibliotek eller företagsbibliotek som har anledning eller i uppdrag att söka i patentdatabaser; såväl öppna som kommersiella källor. Hurlångt räcker de öppna källorna? När är det dags att koppla upp sig mot kommersiella databaser? Hur profilerar dessa sig mot varandra? Föredragshållare: Helena Danielsson - patentingenjör, patentutbildare från Chalmers Bibliotek, föredragare för STN, Thomson, Dialog/Proquest m.fl.
ARR: Svensk förening för informationsspecialister
MER INFO: www.sfis.nu

24-25 mars, Umeå

Med siktet inställt på förändring - gör vi rätt saker på biblioteket?

I takt med att omvärlden förändras måste biblioteken förändras och med krympande resurser är det allt viktigare att satsa på rätt saker. Hur kan vi med hjälp av utvärdering förbättra vår verksamhet? Hur mäter vi kvalitet? Och får man göra vad som helst? Vad säger bibliotekslagen? Inbjudna talare från Danmark, Norge och Sverige ger oss infallsvinklar på frågorna vid en nationell konferens i Umeå.
ARR: Umeå universitetsbibliotek, Svensk Biblioteks-förening, Svensk Biblioteks-förening - Region-förening Västerbotten, Länsbiblioteket i Västerbot-ten, Informations- och lånecentralen Umeå och Umeå stadsbibliotek
MER INFO: www.biblioteksforeningen.org

25-27 mars, Mariehamn, Åland

Mariehamns litteraturdagar

Samtal, debatter, litterära och musikaliska möten. Mariehamns årliga litteraturdagar har temat godhet. Gästande författare är bland många andra Ann Heberlein, Karl Ove Knausgård, Mari Jungstedt och Morgan Alling.
ARR: Mariehamns stad, stadsbiblioteket
MER INFO: www.litteraturdagarna.ax

28 mars, Stockholm

Vad tycker barnen? Konferens om barns perspektiv

ARR: Svensk Biblioteks-förening och BBC, Barnbibliotekscentrum

11 april, Stockholm

Nationell konferens kring referensarbete och fjärrlån

Dagen kommer att bjuda på information från KB och LIBRIS, nyheter på fjärrlåneområdet, glimtar från den Nordiska fjärrlånekonferensen i Esbo samt inlägg och tankar om hur bibliotekens referens-service kan utvecklas och förbättras. Konferensen riktar sig framför allt till folkbiblioteken - men alla är förstås välkomna!
ARR: Svensk Biblioteks-förening och Informations- och lånecentralerna i Stockholm, Malmö och Umeå

13 april, Över hela landet

Världsbokdagen firas 13 april!

Svenska Unescorådet rekommenderar alla att uppmärksamma Världsbokdagen 2011 den 13 april.
ARR: Svenska Unescorådet

3 maj, Stockholm

Adam Helms Lecture 2011

2011 års talare är John B Thompson som har skrivit böckerna Books in the Digital Age och Merchants of Culture: The Publishing Business in the Twenty-First Century. John B Thompsons föredrag kommer att behandla bokbranschens nutid och framtid.
ARR: Stockholms universitetsbibliotek
MER INFO: www.sub.su.se/adamhelms

5-7 maj, Hallunda bibliotek, Folkets hus

Botkyrka internationella bokmässan

Välkommen till årets mest intressanta, mångspråkiga händelse. Vi bjuder in dig som arbetar med mångspråk och är verksam inom bibliotek, skola, bok- och förlagsbranschen samt enskilda organisationer. Botkyrka internationella bokmässan bjuder på tre innehållsrika dagar med fokus på mångspråk, litteraturförmedling, översättning, tvåspråkighet och pedagogik.
ARR: Biblioteken i Botkyrka
MER INFO: www.botkyrka.se/BIB

6 maj, Uppsala

Nätverksträff - Nätverket för tidningar och tidskrifter

Välkomna till årets nätverksträff som i år hålls i Uppsala. Det blir samtal om tidnings- och tidskriftsfrågor, information om SFX, visning av Uppsala stadsbibliotek och studiebesök på UNT. Anmäl dig till kristina.andersson@umea.se senast 26 april
ARR: Svensk Biblioteks-föreningens nätverk för tidskrifter på bibliotek

11-13 maj, Visby

Biblioteksdagarna 2011

Konferenstemat har inriktningen "Fri tillgång": Biblioteken erbjuder fri tillgång till information och kunskap och de är en viktig byggsten i ett demokratiskt samhälle. Den pågående och omfattande förändringen av informationssamhället försätter biblioteken i brytpunkten mellan det ständiga flödet i en digital och global värld och den mer konstanta berättelsen på papper mellan två pärmar.
ARR: Svensk Biblioteks-förening
MER INFO: www.biblioteksforeningen.org

12 maj, Visby

Svensk Biblioteks-förenings årsmöte 12 maj

Svensk Biblioteks-förenings årsmöte 2011 hålls torsdagen den 12 maj kl 16.30 på Wisby strand, Visby. Sista motionsdag är lördagen den 12 februari.
ARR: Svensk Biblioteks-förening

17-18 maj, Jacob Hansens Hus i Helsingborg

Användarmöte för BOOK-IT-bibliotek

Välkommen till 2011 års användarmöte för BOOK-IT-bibliotek. Möt våren i Skåne och ta chansen att träffa kollegor från hela landet.
ARR: Axiell
MER INFO: www.axiell.se

13-14 juni, Linköping

Den 14:e årliga medicinska bibliotekskonferensen

ARR: Linköpings universitetsbibliotek och Svensk Biblioteks-förening

19-21 juni, Aarhus Musikhus, Hovedbiblioteket i Aarhus, Danmark

next library 2011

The 2011 next library un-conference will involve attendees and partners in shaping the programme and perspectives of the 3 current themes: Innovation, partnerships and democracy. Post-un-conference day: 22 June: The post-un-conference day 22 June is an opportunity to go further into creating ideas, contacts and collaborations between the participating libraries.
ARR: Århus Kommunes Biblioteker og Halmstad-gruppen
MER INFO: nextlibrary.net/

Biblioteksdagarna 2011

11-13 maj, Visby

Konferenstemat har inriktningen "Fri tillgång": Biblioteken erbjuder fri tillgång till information och kunskap och de är en viktig byggsten i ett demokratiskt samhälle. Den pågående och omfattande förändringen av informationssamhället försätter biblioteken i brytpunkten mellan det ständiga flödet i en digital och global värld och den mer konstanta berättelsen på papper mellan två pärmar.

Programmet presenteras under januari men du kan redan nu boka in dagarna i din almanacka.

Välkommen!

● Högskolebiblioteket i Gävle väljer Axiell Arena

Högskolan i Gävle väljer Axiell Arena för sin högskolebiblioteksportal - och ett samarbete med Axiell. Som modern högskola fokuserar HiG på ett flexibelt lärande och att sätta studenten i fokus. En stor del av studenterna läser på distans. Högskolebiblioteket behöver vara nåbart för alla. För detta krävs moderna IT-verktyg, men även ett välutvecklat samarbete med bibliotek och lärcentra i regionen. Genom portalen tar man ytterligare ett steg i biblioteksutvecklingen.

”En biblioteksportal har länge stått på önskelistan.

Vi har sett Axiells Arena växa fram de senaste åren och blivit allt mer imponerade”
berättar bibliotekschef Maivor Hallén.

”Tiden känns nu mogen för att börja bygga vår egen portal”.

”Axiell har levererat vårt Libra-system och har den dubbla biblioteks- och IT-kompetens som krävs för att hjälpa oss med vårt portalbyggande. Vårt första steg är att ersätta nuvarande OPAC och att komplettera med webb2.0-funktioner. Men vi har höga förväntningar på sikt. Målet är inställt på en portal som kan älskas av oss alla, både personal och studenter”, fortsätter Maivor.

Som ett nästa steg planerar högskolebiblioteket att ingå i den länsgemensamma biblioteksportal som kommer att byggas upp för Region Gävleborg, med ambitionen att utvidgas till en ABM-portal.

Kontaktuppgifter: Bibliotekschef Maivor Hallén
Högskolan i Gävle Tel 070-6056626

Kontakta oss - så berättar vi mer.